

Kuntien liikuntatoimen talous- ja henkilöstötietoja vuosilta 2006–2009

Opetusministeriön julkaisuja 2010:15

Kuntien liikuntatoimen talous- ja henkilöstötietoja vuosilta 2006–2009

Opetusministeriön julkaisuja 2010:15

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala, opetusministeriö
Kansikuva / Omslagsbild: Konstantinos Kokkinis, www.rodeo.fi

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet 2010

ISBN 978-952-485-883-0 (nid./hft.)

ISBN 978-952-485-884-7 (PDF)

ISSN 1458-8110 (painettu/print)

ISSN 1797-9501 (PDF/Online)

Opetusministeriön julkaisuja / Undervisningsministeriets publikationer 2010:15

Sisältö

Tiivistelmä	5
Yleistä	7
1 Liikuntatoimen kokonaismenot	9
1.1 Investointimenot	11
1.2 Liikuntatoimen käyttömenot	12
2 Kuntien liikuntatoimen henkilöstö	18
2.1 Hallintohenkilöstö	19
2.2 Liikunnanohjaushenkilöstö	20
2.3 Liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstö	22
2.4 Henkilöstön työsuhteet	22
3 Liikuntatoimen kehittäminen kunnissa	23
4 Kuntaliitosten vaikutus kuntien liikuntatoimen resursseihin	25
Liite 1. Kyselyyn vastanneet kunnat	27
Liite 2. Tilastotaulukot	29

Tiivistelmä

Lääninhallitusten liikuntatoimet ovat keränneet kunnilta tietoja kuntien liikuntatoimen talous- ja henkilöstöresursseista valtakunnallisesti yhtenäisellä, sähköisellä lomakkeella vuoden 2009 kevään ja kesän aikana. Kunnilta pyydetty tiedot koskivat vuoden 2007 ja 2008 tilinpäätöstietoja sekä vuoden 2009 talousarvioletietoja. Edellisen kerran vastaava kysely toteutettiin vuonna 2007, jolloin kerättiin vuoden 2006 tilinpäätöstietoja. Tämän tilastaselvityksen aineisto perustuu edellä mainittuihin lääninhallitusten keräämiin tietoihin. Selvityksen tarkoituksena on antaa taustatietoa toimialan päätöksenteon, ohjauksen ja kehittämisen tueksi. Kyselyn vastausprosentti on 70 % vuosien 2007 ja 2008 tietojen osalta ja kuntaliitoksista johtuen 75 % vuoden 2009 osalta. Vuonna 2007 tehdyn kyselyn vastausprosentti oli 75 %. Vertailun mahdollistamiseksi on vuosien 2006 ja 2007 talousluvut muunnettu vuoden 2008 rahan arvoon.

Kaikkien kyselyyn vastanneiden kuntien liikuntatoimen kokonaismenot, sisältäen liikuntatoimen käyttö- ja investointimenot sekä liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitokustannukset myös teknisen toimen ja muiden hallinnonalojen osalta, olivat vuonna 2007 yhteensä 486 miljoonaa euroa. Vuonna 2008 liikuntatoimen kokonaismenot olivat hieman suuremmat: 498 milj. euroa. Asukasta kohden kuntien liikuntatoimen kokonaismenot olivat 108,30 € vuonna 2007 ja 109 € vuonna 2008.

Kyselyyn vastanneet kunnat käyttivät liikuntapaikkojen rakentamiseen ja kalustamiseen vuonna 2007 yhteensä 94,8 milj. euroa. Vuonna 2008 investointimenot olivat yhteensä 92 milj. euroa ja talousarvioi-

den mukaan kunnat olivat varanneet vuodelle 2009 liikuntapaikkainvestointeihin yhteensä 87,2 milj. euroa. Kyselyyn vastanneiden kuntien liikuntapaikkainvestoinnit ovat näin ollen hieman laskussa. Asukasta kohden vuoden 2007 investointimenot olivat 20,57 euroa, vuonna 2008 asukasta kohden 19,86 euroa ja vuoden 2009 talousarvioiden mukaan 18,55 euroa/asukas.

Liikuntatoimen käyttömenoihin on tässä selvityksessä sisällytetty liikuntatoimen lisäksi myös teknisen toimen tai muun hallinnonalan tilinpäätöksiin kirjautetut liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitokustannukset. Näin saadaan tarkempi kuva liikuntatoimeen käytetyistä euromääristä kuin tarkastelemalla pelkästään liikuntatoimen hallinnonalan tilinpäätöksiä. Kaikkien kyselyyn vastanneiden kuntien yhteenlasketut liikuntatoimen käyttömenot olivat 391,8 milj. euroa vuonna 2007. Asukasta kohden menot olivat 87,20 euroa. Vuonna 2008 käyttömenot olivat hieman suuremmat: 406,2 milj. euroa (88,84 €/asukas). Ja edelleen vuoden 2009 talousarvioiden mukaan käyttömenot tulisivat kasvamaan 425,6 miljoonaan euroon (91,08 €/asukas). Liikuntatoimen käyttömenoista suurin osa kuluu liikuntapaikkojen ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin; liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitomenot olivat 69 % liikuntatoimen kokonaiskäyttömenoista vuonna 2008.

Kyselyyn vastanneissa kunnissa liikuntatoimen toimialaan liittyvissä tehtävissä oli vuonna 2007 yhteensä 4111,4 henkilötyövuotta. Tuhatta asukasta kohden määrä oli 0,9 henkilötyövuotta. Tarkasteluvuosien välillä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia henki-

löstön kokonaismäärissä. Vuonna 2008 kokonaishenkilötyövuosimäärä oli 4167. Tuhatta asukasta kohden henkilötyövuosimäärä oli sama kuin vuonna 2007.

Hallintohenkilöstön osuus liikunnan toimialan koko henkilöstöstä oli hieman alle 15 % molempina tarkasteluvuosina. Liikunnanohjauksen osuus oli puolestaan 17 % vuonna 2007 ja 18 % vuonna 2008. Liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön osuus koko liikunnan toimialan henkilöstöstä oli selvästi suurin: 63 % molempina tarkasteluvuosina.

Vuonna 2008 maaseutumaisista kunnista 11 %:ssa ei ollut lainkaan liikunnanohjaushenkilöstöä tai liikuntatoimen hallintohenkilöstöä. Osa näistä kunnista on sellaisia, jotka ostavat liikuntatoimen palvelut kunnan ulkopuoliselta toimijalta ja henkilöstömäärät eivät siten ole tiedossa. Hallinto- ja liikunnanohjaushenkilöstöä oli kunnissa usein kuitenkin varsin vähän. Kaikista vastanneista kunnista 48 %:ssa hallinto- ja liikunnanohjaushenkilöstön yhteenlaskettu määrä oli alle yksi henkilötyövuosi. Selvästi eniten näin oli maaseutumaisissa kunnissa.

Erityisliikunnanohjaajia oli vuonna 2007 kaikissa kyselyyn vastanneissa kunnissa 99,8 henkilötyövuotta ja vuonna 2008 heitä oli yhteensä 100,3 henkilötyövuotta. Asiakaslukuun suhteutettuna määrä oli 0,02 htv/1000 asukasta molempina tarkasteluvuosina. Kaikista liikunnan toimialan henkilöstöresursseista erityisliikunnanohjaajien osuus oli molempina vuosina 2,4 %. Liikunnanohjaukseen käytetyistä henkilötyövuosista erityisliikunnanohjaajien osuus oli 14,2 % vuonna 2007 ja 13,6 % vuonna 2008. Kaikista vastanneista kunnista 72 %:ssa, eli 202 kunnassa ei ollut lainkaan erityisliikunnanohjaajia vuonna 2008. Osa kunnista tosin ostaa erityisliikunnanpalvelut kuntahallinnon ulkopuolelta.

Yleistä

Tämän tilastaselvityksen aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella Manner-Suomen kunnilta kevään ja kesän 2009 aikana. Aineiston keräämisestä sekä puutteellisten vastausten tarkentamisesta ovat vastanneet lääninhallitusten liikuntatoimen viranhaltijat. Kyselyssä pyydettiin kunnilta tietoja liikuntatoimen talous- ja henkilöstöresursseista vuosien 2007 ja 2008 tilinpäätösten sekä vuoden 2009 talousarvioiden mukaan. Vastaava kysely toteutettiin myös vuonna 2007 vuoden 2006 tietojen osalta (Opetusministeriön julkaisuja 2008:14). Vuoden 2006 tietoja on käytetty tässä tilastaselvityksessä soveltuvin osin. Menojen kehitystä analysoitaessa on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että vuoden 2006 luvut on saatu osin eri kunnilta kuin vuosien 2007–2009 tiedot.

Selvityksen tekstiosassa aineistoa tarkastellaan läänijaon ja kuntaryhmittäisen¹ jaon perusteella. Liitteenä (liite 2) olevissa tilastoissa on lääni- ja kuntaryhmitietojen lisäksi myös maakuntien tilastotiedot. Asukasluvuun suhteutetut luvut antavat monin paikoin vertailukelpoisempaa tietoa eri alueiden ja kuntaryhmien tilanteesta, joten kaikki tilastojulkaisussa käytetyt luvut

on suhteutettu myös asukaslukuun. Tietojen suhteuttamisessa asukaslukuun on käytetty Tilastokeskuksen julkaisemia väestötietoja kultakin vuodelta. Vuosien 2006 ja 2007 luvut on muutettu vuoden 2008 rahan arvoon kuntatalouden julkisten menojen hintaindeksin ja investointimenot rakennuskustannusindeksin mukaan (lähde: Tilastokeskus).

Vuoden 2007 tiedot saatiin 280 ja vuoden 2008 tiedot 281 kunnasta. Vastausprosentti näiden vuosien osalta on 70 %. Vuoden 2009 alussa Suomessa toteutui huomattavan monta kuntaliitosta, jotka vaikuttivat myös kyselyyn vastanneiden kuntien määrään. Vuoden 2009 talousarviotiedot ovat 248 kunnasta, ja vastausprosentti vuoden 2009 osalta on siten 75 %.

¹ Kuntaluokituksena on käytetty Tilastokeskuksen Tilastollinen kuntaryhmitys 2008 ja 2009 –alueluokituksia, jossa kunnat on jaettu kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin. Luokituksen mukaan kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90% asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000. Taajaan asuttuja kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 60%, mutta alle 90%, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4 000 mutta alle 15 000. Maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä alle 60% asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60%, mutta alle 90%, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000. (Lähde: Tilastokeskus)

Taulukko 1. Kyselyn vastausprosentit alueittain.

*) Vuoden 2006 tiedot on kerätty kunnilta vuonna 2007 tehdyllä kyselyllä.

	2006*	2007			2008			2009		
	Vastaus -%	Vastanneet kunnat (lkm)	Alueen kunnat (lkm)	%	Vastanneet kunnat (lkm)	Alueen kunnat (lkm)	%	Vastanneet kunnat (lkm)	Alueen kunnat (lkm)	%
Etelä-Suomen lääni	77 %	61	86	71	61	86	71	54	72	75
Länsi-Suomen lääni	61 %	104	189	55	104	188	55	85	142	60
Itä-Suomen lääni	88 %	48	57	84	48	57	84	45	54	83
Oulun lääni	100 %	47	47	100	47	47	100	43	43	100
Lapin lääni	100 %	21	21	100	21	21	100	21	21	100
Kaupunkimaiset	89 %	59	63	94	59	66	89	56	62	90
Taajaan asutut	84 %	53	74	72	53	74	72	47	66	71
Maaseutumaiset	69 %	168	263	64	168	259	65	145	204	71
Manner-Suomi	75 %	280	400	70	281	399	70	248	332	75

Vastanneiden kuntien väestömäärät kattavat 87 % koko Manner-Suomen väestöstä. Muutama kunta on jättänyt vastaamatta osaan raportoitavista kohdista. Tämä on huomioitu asukaslukuun suhteutetuissa tiedoissa siten, että nämä kunnat on jätetty kokonaan laskelmien ulkopuolelle ko. menolajeja tarkasteltaessa. Luettelo tiedot antaneista kunnista on selvityksen liitteenä (liite 1).

Kuntien tavat tuottaa liikuntapalveluja sekä kirjata niistä aiheutuneita menoja vaihtelevat suuresti kunnittain. Tietojen saaminen valtakunnallisesti vertailukelpoisiksi on haastavaa ja aiheuttaa väistämättä vääristymiä ja epätarkkuuksia aineistoon. Useissa kunnissa liikuntatoimi hoidetaan osana esimerkiksi vapaa-ajantointia, jonka vuoksi liikuntatoimen osuutta on voinut olla hankala irrottaa tilinpäätöksestä. Oman hankaluutensa menojen raportoinnille aiheuttaa kuntien sisäiset hankinnat. Osa kunnista on raportoinut sisäiset ostot ostopalveluihin, osa puolestaan käyttömenoihin. Ostopalveluna hankittavat liikuntatoimen palvelut aiheuttavat myös sen, että käytettyjen henki-

lötyövuosien määrät eivät näiden liikuntatoimen palveluiden osalta ole tiedossa. Selvitys pyrkii kuitenkin antamaan tietoa liikuntatoimen resurssien kehittymisen suunnasta ja toimimaan siten osaltaan liikuntatoimen kehittämisen välineenä.

Tilastaselvityksen on laatinut yhteiskuntatieteiden maisteri Anne-Maaria Kurvinen.

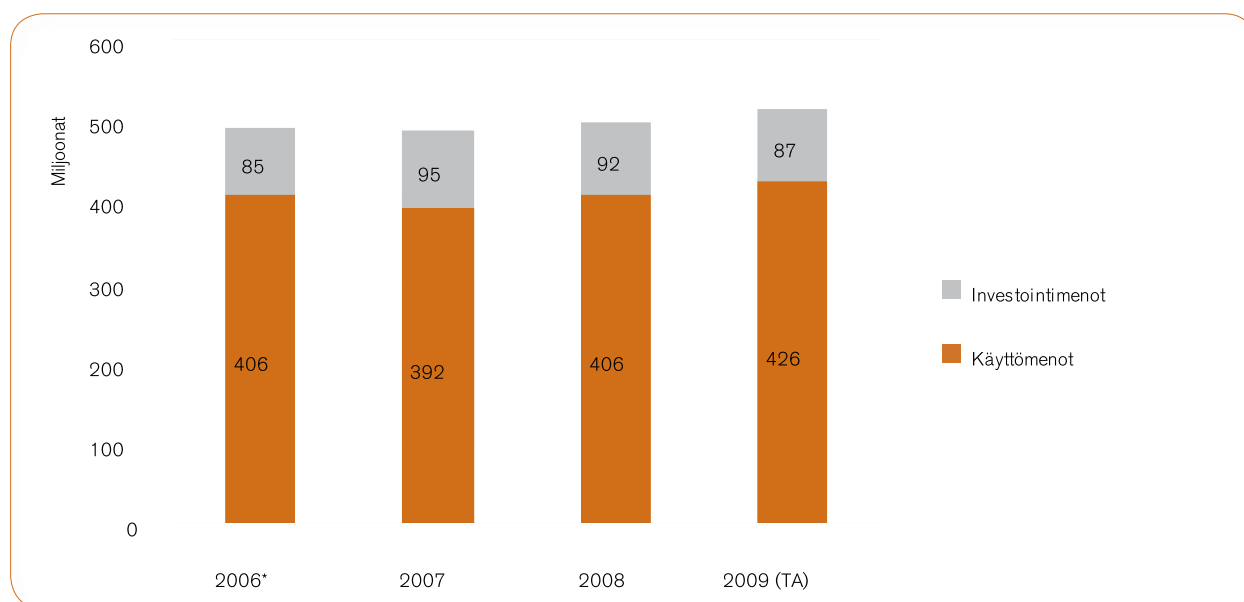
1 Liikuntatoimen kokonaismenot

Liikuntatoimen kokonaismenoilla tarkoitetaan tässä selvityksessä kaikkien liikuntatoimen palveluiden tuottamiseen käytettävien kustannusten kokonaissummaa. Kokonaismenot muodostuvat liikuntatoimen käyttömenoista sekä kuntien liikuntapaikkojen rakentamis- ja kalustamismenoista. Merkittävä osa kuntien liikuntatoimeen kohdistamista menoista aiheutuu liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitomenoista, jotka ovat hyvin usein merkittynä kuntien tilinpäätöksissä esimerkiksi teknisen toimen kuluksi. Tämän vuoksi on liikuntatoimen käyttömenoihin sisällytetty myös tekniselle toimelle ja muille hallin-

nonaloille kirjatut liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitomenot.

Kyselyyn vastanneet kunnat käyttivät liikuntatoimen palvelujen järjestämiseen vuonna 2007 yhteensä 486,6 miljoonaa euroa. Vuonna 2008 liikuntatoimen kokonaismenot olivat hieman suuremmat: 498,2 milj. euroa. Kuten kuvasta 1 on nähtävissä, johtuu kokonaismenojen kasvu käyttömenojen kasvusta; investointimenot ovat hieman laskeneet vertailuvuosina.

Asukasta kohden kuntien liikuntatoimen kokonaismenot olivat 108,28 € vuonna 2007 ja 108,97 € vuonna 2008. Kuntaryhmiä vertailtaessa havaitaan, että

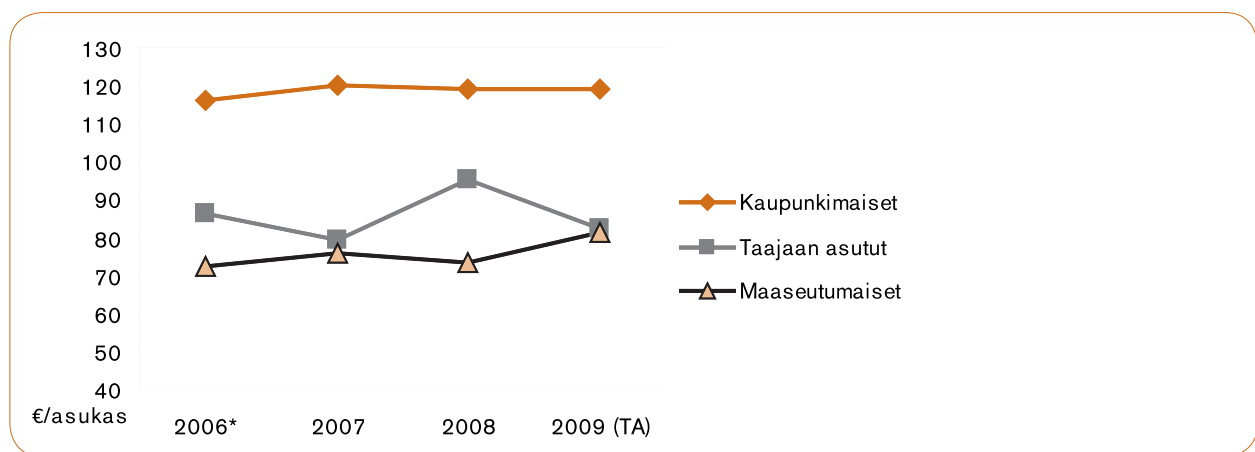

Kuva 1. Kuntien liikuntatoimen kokonaismenot vuosina 2006–2009. Vuosien 2006 ja 2007 luvut ovat vuoden 2008 rahan arvossa. Vuoden 2009 luvut ovat talousarvioiden mukaisia.

*) Vuoden 2006 tiedot on kerätty vuonna 2007. Vastanneet kunnat eivät ole täysin samoja kuin vuosina 2007–2009.

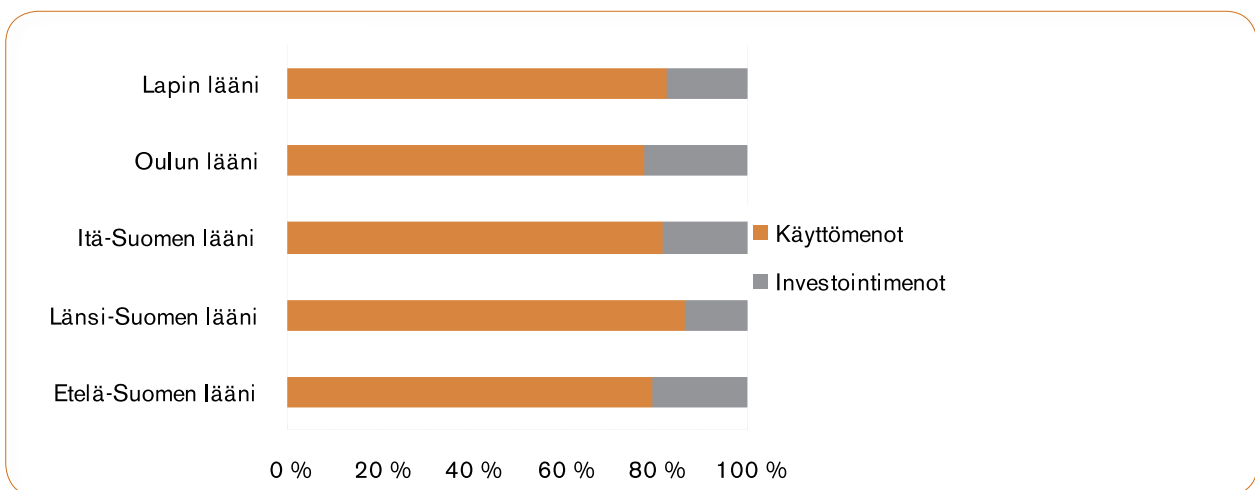
kaupunkimaisten kuntien kokonaismenot olivat selvästi suuremmat kuin muiden kuntaryhmien. Vuonna 2007 kaupunkimaisten kuntien kokonaismenot olivat 120,02 €/asukas, ja vuonna 2008 kokonaismenot olivat 118,91 €/asukas. Maaseutumaisten kuntien kokonaismenot olivat 75,99 €/asukas vuonna 2007 ja 73,32 €/asukas vuonna 2008. Taajaan asutut kunnat käyttivät liikuntatoimen palvelujen tuottamiseen 79,14 €/asukas vuonna 2007 ja 95,32 €/asukas vuonna 2008. Taajaan asuttujen kuntien –kuntaryhmän kokonaismenoissa tapahtunut kasvu johtuu investointimenojen suuruudesta vuonna 2008.

Läänien välillä ei juuri ollut eroja kokonaismenojen suuruudessa väestölukuun suhteutettaessa. Kokonaismenot olivat hieman muita läänejä suuremmat Etelä-Suomen läänissä sekä Oulun läänissä. Tämän eron selittää Etelä-Suomen läänin ja Oulun läänin suuremmat investointimenot. Kuvassa 3 on kuvattu kokonaismenojen rakentuminen lääneittäin vuonna 2008. Investointimenojen osuus kokonaismenoista oli Oulun läänissä 23 % ja Etelä-Suomen läänissä 21 %. Länsi-Suomen läänissä investointimenojen osuus oli 14 % ja Itä-Suomen ja Lapin lääneissä 18 %.

Kuva 2. Kuntien liikuntatoimen kokonaismenot (/asukas) kuntaryhmittäin vuosina 2006-2009. Vuosien 2006 ja 2007 luvut ovat vuoden 2008 rahan arvossa. Vuoden 2009 luvut ovat talousarvioiden mukaisia.

*) Vuoden 2006 tiedot on kerätty vuonna 2007. Vastanneet kunnat eivät ole täysin samoja kuin vuosina 2007-2009.

Kuva 3. Liikuntatoimen kokonaismenojen jakaantuminen käyttömenoihin ja investointimenoihin lääneittäin vuonna 2008.

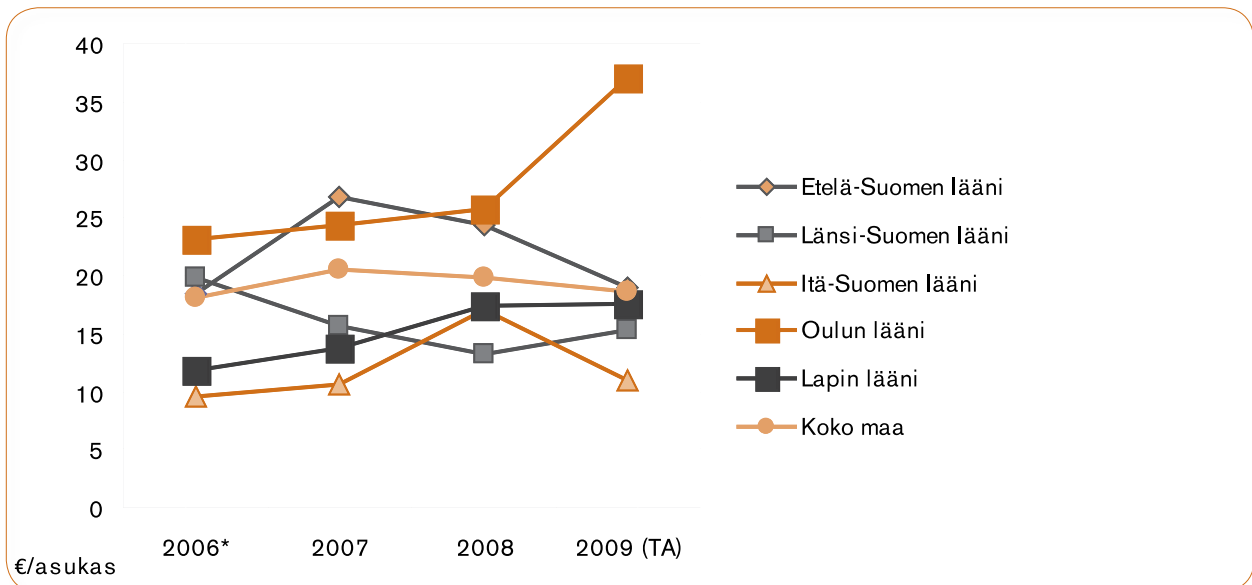
1.1 Investointimenot

Kyselyyn vastanneet kunnat käyttivät liikuntapaikkojen rakentamiseen ja kalustamiseen vuonna 2007 yhteensä 94,8 milj. euroa. Vuonna 2008 investointimenot olivat yhteensä 92 milj. euroa ja talousarvioiden mukaan kunnat olivat varanneet vuodelle 2009 liikuntapaikka-investointeihin yhteensä 87,2 milj. euroa. Kyselyyn vastanneiden kuntien liikuntapaikkainvestoinnit ovat näin ollen hieman laskussa. Asukasta kohden vuoden 2007 investointimenot olivat 20,57 euroa, vuonna 2008 asukasta kohden 19,86 euroa ja vuoden 2009 talousarvioiden mukaan 18,55 euroa/asukas.

Investointimenot vaihtelevat suuresti vuosittain. Molempina tarkasteluvuosina Etelä-Suomen ja Oulun lääneissä on kuitenkin ollut selvästi muita läänejä enemmän investointikustannuksia asukaslukuun suhteutettuna. Etelä-Suomen läänissä vuoden 2007 investointimenot olivat 26,74 €/asukas ja Oulun läänissä 24,39 €/asukas. Itä-Suomen läänissä vuoden 2007 investointimenot olivat 10,58 €/asukas. Oulun ja Etelä-Suomen läänin menoissa ei ollut suurta muutosta vuodesta 2007 vuoteen 2008. Itä-Suomen menot nousivat vuoteen 2007 verrattuna 6,50 euroa/asukas. Yksittäisten kuntien rakentamishankkeet saattavat helposti kasvattaa läänin yhden vuoden investointimenot hyvinkin suureksi, kuten Oulun läänissä Oulun

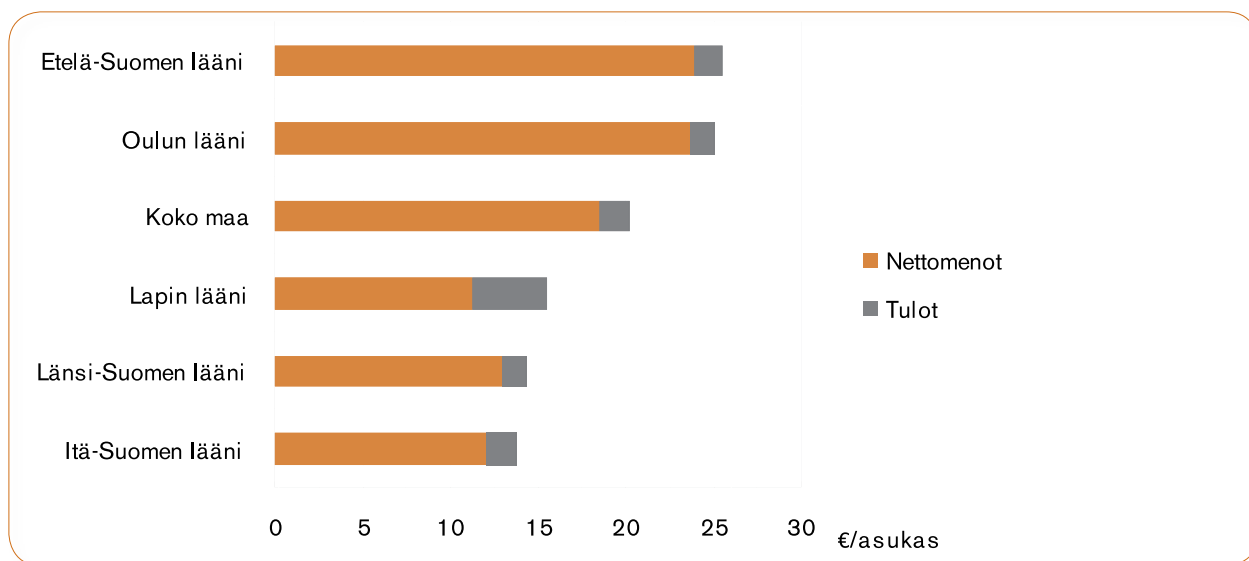
kaupungin Raatin liikuntakeskuksen rakennushanke vuonna 2009 (kuva 4). Investointimenojen vuosivaihteluista johtuen onkin investointimenojen suuruutta syytä tarkastella useampien vuosien ajalta.

Osa liikuntapaikkojen investointimenoista on kunnissa katettu tuloilla. Investointituloihin on tässä sisällytetty julkiset tuet (esim. valtionavustukset ja osuudet sekä EU-tuet) ja yksityiset avustukset (esim. lajiliitot, FIFA). Investointitulot kattoivat vuoden 2008 tilinpäätöksessä 8 % kuntien liikuntapaikkojen investointimenoista. On kuitenkin huomioitava, että rakentamisavustukset eivät välttämättä näy kuntien tilinpäätöksissä samana vuonna kuin rakentamisesta aiheutuneet kustannukset ovat kirjautuneet. Lapin läänin kunnissa investointitulot kattoivat vuosien 2007 ja 2008 menoista 28 %. Etelä-Suomen ja Oulun läänin tulot olivat sen sijaan vain 6 % investointimenoista. Kaupunkimaisten kuntien vuosien 2007 ja 2008 yhteenlasketuista investointimenoista tulot olivat 6 %, taajaan asuttujen kuntien menoista 15 % ja maaseutumaisten kuntien menoista tulot olivat 17 %. Kuntien nettomenoissa on kuitenkin niin suuria eroja, että on perusteltua olettaa, etteivät kaikki kyselyyn vastanneet kunnat ole raportoineet investointeihinsa saaneita rakentamisavustuksia.

Kuva 4. Investointimenot (€/asukas) alueittain vuosina 2006-2009. Vuoden 2006 ja 2007 luvut ovat vuoden 2008 rahan arvossa, vuoden 2009 tiedot ovat talousarvioiden mukaisia.

*) Vuoden 2006 tiedot on kerätty vuonna 2007. Vastanneet kunnat eivät ole täysin samoja kuin vuosina 2007-2009.

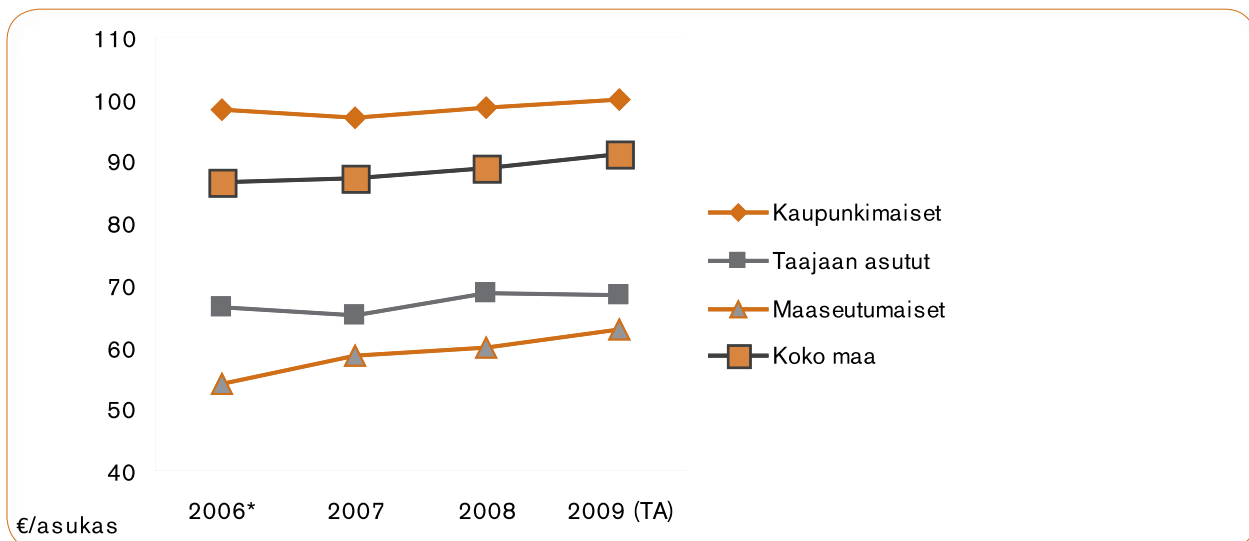
Kuva 5. Vuosien 2007-2008 yhteenlasketut investointimenot (€/asukas)

1.2 Liikuntatoimen käyttömenot

Liikuntatoimen käyttömenoihin sisältyvät kaikki liikuntatoimen palvelujen tuottamiseen liittyvät menot, esimerkiksi liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitokustannukset, palkka- ja henkilöstömenot, ostopalvelut sekä seuroille myönnetty toiminta- ja kohdeavustukset. Käyttömenoihin on laskettu liikuntatoimen menojen lisäksi myös tekniselle toimelle sekä muille

hallinnonaloille aiheutuneet liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitokustannukset.

Kaikkien kyselyyn vastanneiden kuntien yhteenlasketut liikuntatoimen käyttömenot olivat 391,8 milj.euroa vuonna 2007. Asukasta kohden menot olivat 87,20 euroa. Vuonna 2008 käyttömenot olivat hieman suuremmat: 406,2 milj. euroa (88,84 €/asukas). Ja edelleen vuoden 2009 talousarvioiden mukaan käyttömenot tulisivat kasvamaan 425,6 miljoonaan euroon (91,08 €/asukas).

Kuva 6. Kuntien liikuntatoimen käyttömenot (€/asukas) vuosina 2006-2009. Vuosien 2006 ja 2007 luvut ovat vuoden 2008 rahan arvossa, vuoden 2009 tiedot ovat talousarvioiden mukaisia.

* Vuoden 2006 tiedot on kerätty vuonna 2007. Vastanneet kunnat eivät ole täysin samoja kuin vuosina 2007-2009.

Maaseutumaisten ja taajaan asuttujen kuntien käyttömenot olivat selvästi pienemmät kuin kaupunkimaisten kuntien. Vuonna 2008 maaseutumaiset kunnat käyttivät liikuntatoimen ylläpitoon 60 €/asukas, ja kaupunkimaiset kunnat 98,54 €/asukas. Voimakasta eroa selittää liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitokustannukset, jotka ovat pienemmissä kunnissa huomattavasti kaupunkimaisia kuntia pienemmät. Maaseutumaaisissa kunnissa suuria käyttö- ja kunnossapitokustannuksia aiheuttavia liikuntapaikkoja (esim. uimahalleja) on vähemmän kuin kaupunkimaaisissa kunnissa.

Kyselyyn vastanneet kunnat käyttivät vuosina 2007 ja 2008 liikuntatoimen palvelujen tuottamiseen 1,6 % kuntien kaikista toimintamenoista². Eri läänien välillä ei suuria eroja liikuntatoimen osuudessa ole. Tämän raportin aineiston mukaan liikuntatoimen osuus kunnan kaikista toimintamenoista oli pienin Itä-Suomen läänissä (1,4 %) ja suurin puolestaan Etelä-Suomen läänissä (1,7 %). Kuntaryhmien väliset erot ovat sen sijaan suuret: maaseutumaaisissa kunnissa liikuntatoimen osuus kuntien kaikista toimintamenoista oli 1,1 % ja kaupunkimaaisissa kunnissa 1,7 %. Selvityksessä käytetyn aineiston mukaan liikuntatoimen käyttömenojen osuus kuntien kokonaistoimintamenoista on pysynyt samana vuodesta 2006 vuoteen 2008.

Taulukko 2. Liikuntatoimen käyttömenot vuosina 2006-2008 (€/asukas) ja käyttömenojen osuus kuntien kaikista toimintamenoista. Vuosien 2006 ja 2007 luvut ovat vuoden 2008 rahan arvossa.

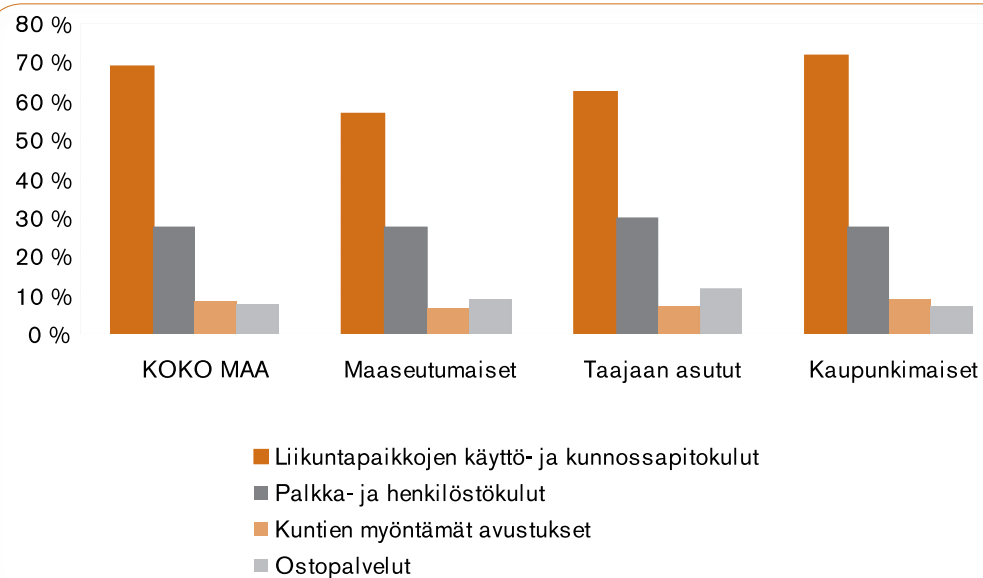
*) Vuoden 2006 tiedot on kerätty vuonna 2007. Vastanneet kunnat eivät ole täysin samoja kuin vuosina 2007-2009.

	2006*		2007		2008	
	Käyttömenot €/asukas	Osuus (%) kunnan toiminta- menoista	Käyttömenot €/asukas	Osuus (%) kunnan toiminta- menoista	Käyttömenot €/asukas	Osuus (%) kunnan toiminta- menoista
Etelä-Suomen lääni	90,31	1,7 %	92,13	1,7 %	95,08	1,7 %
Länsi-Suomen lääni	87,02	1,6 %	86,40	1,5 %	86,33	1,5 %
Itä-Suomen lääni	78,28	1,5 %	75,27	1,4 %	75,77	1,4 %
Oulun lääni	85,48	1,6 %	85,63	1,6 %	88,62	1,6 %
Lapin lääni	70,68	1,3 %	80,64	1,5 %	81,03	1,5 %
Yhteensä	86,64	1,6 %	87,20	1,6 %	88,84	1,6 %

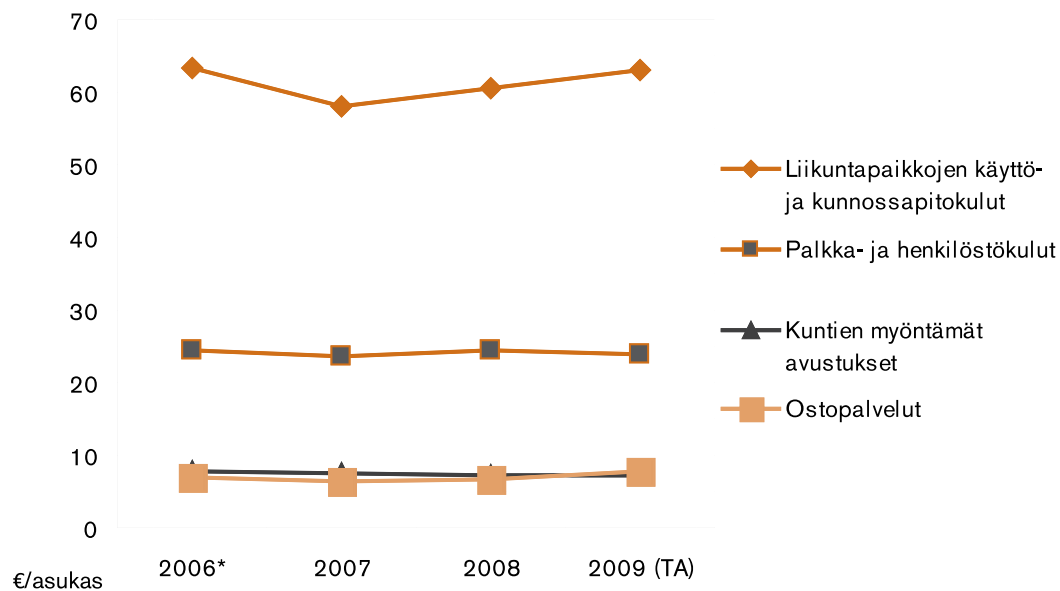
Liikuntatoimen käyttömenoista suurin osa kuluu liikuntapaikkojen ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin. Liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitomenot olivat 69 % ja henkilöstön palkkamenot 28 % liikuntatoimen kokonaiskäyttömenoista vuonna 2008. Käyttö- ja kunnossapitomenot sisältävät liikuntapaikkojen henkilöstön palkkakustannukset, jotka on

kirjattu myös palkkamenoihin. Koska molemmat kuluokat sisältävät liikuntapaikkojen henkilöstön palkkakulut, ei menoluokkien summien tai prosenttiosuuk-sien yhteenlaskeminen ole mahdollista. Liikuntatoimen ostopalvelut olivat 8 % liikuntatoimen käyttömenoista. Myös liikuntatoimen myöntämät avustukset liikunta-toimintaan olivat 8 % käyttömenoista.

² Kuntien kokonaistoimintamenotiedot on saatu Tilastokeskuksen Kuntien tunnusluvut 2007 ja 2008 -tilastoista

Kuva 7. Eri menolajien osuudet liikuntatoimen käyttömenoista vuonna 2008 kuntaryhmittäin. Käyttö- ja kunnossapito- sekä palkka- ja henkilöstömenoissa on osin päällekkäisyyksiä.

Kuva 8. Kuntien liikuntatoimen käyttömenot menolajeittain (€/asukas) vuosina 2006-2009. Vuoden 2009 luvut ovat kuntien talousarvioiden mukaisia. Vuosien 2006 ja 2007 luvut ovat vuoden 2008 rahan arvossa.

*) Vuoden 2006 tiedot on kerätty vuonna 2007. Vastanneet kunnat eivät ole täysin samoja kuin vuosina 2007-2009.

Liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitomenot

Liikuntapaikkojen käyttöön ja kunnossapitoon liittyvät menot olivat vuonna 2007 kaikissa vastanneissa kunnissa yhteensä 266,9 milj. euroa. Vuonna 2008 menot olivat kasvaneet 280,1 milj. euroon.

Läänejä vertailtaessa suurin lisäys käyttö- ja kunnossapitokustannuksissa on tapahtunut Etelä-Suomen läänissä. Lapin läänissä lisäys on ollut tarkasteluvuosien välillä hyvin pientä ja Länsi-Suomen läänissä käyttö- ja kunnossapitomenot ovat asukaslukuun suhteutettuna puolestaan pysyneet lähes samana.

Palkka- ja henkilöstökulut

Liikuntatoimen palkka- ja henkilöstömenot olivat vuonna 2007 kunnissa yhteensä 108,5 milj. euroa, vuonna 2008 menot olivat 112,9 milj. euroa.

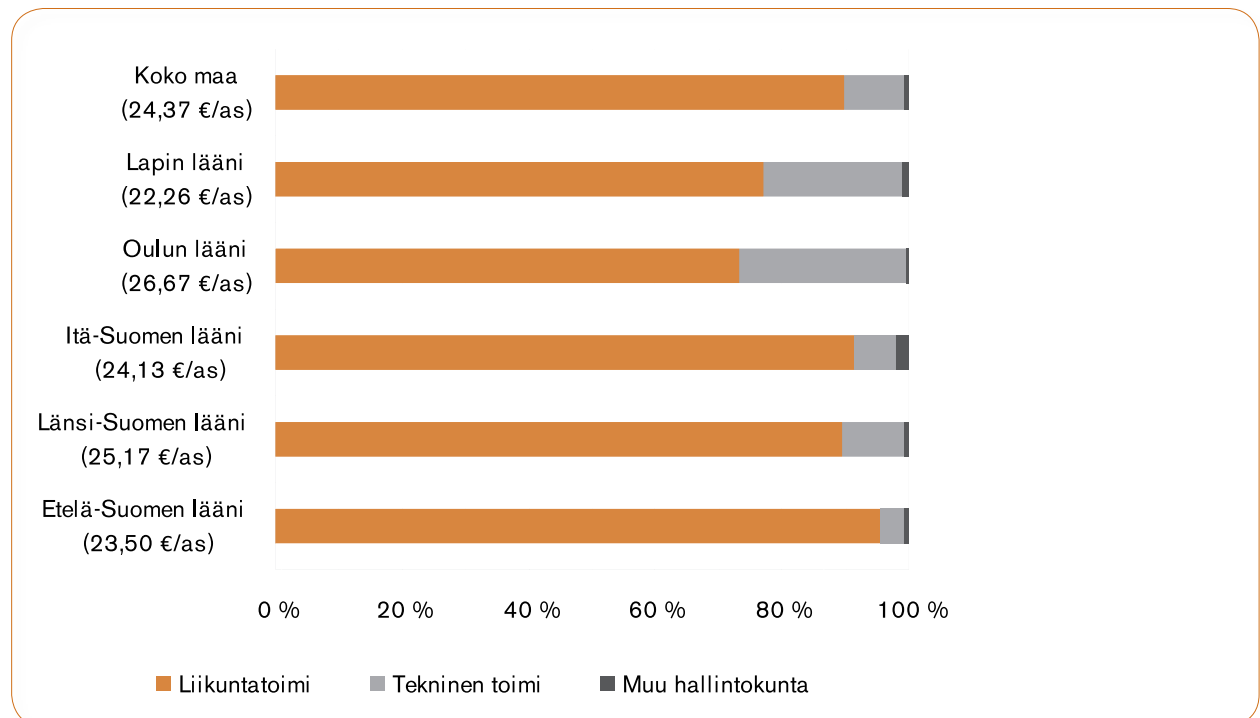
Kaupunkimaisten kuntien ja maaseutumaisten kuntien välinen ero liikuntatoimen palkka- ja henkilöstökuluissa on suuri. Vuonna 2008 kaupunkimaisten kuntien palkka- ja henkilöstökulut olivat

26,96 €/asukas ja maaseutumaisten kuntien puolestaan 16,36 €/asukas.

Palkka- ja henkilöstökuluihin on laskettu paitsi tilinpäätöksissä liikuntatoimelle kirjatut menot myös tekniselle toimelle ja muille hallinnonaloille kirjatut palkka- ja henkilöstökulut silloin, kun kulut liittyvät liikuntapalvelujen tuottamiseen. Lähinnä kyse on liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöstä, joka useassa kunnassa on teknisen toimen alaisuudessa. Kuvassa 9 on kuvattuna palkka- ja henkilöstökulujen jakaantuminen hallinnonaloittain. Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että Oulun ja Lapin lääneissä liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitopalvelujen tuottaminen on enemmän teknisen toimen vastuulla kuin muissa lääneissä. Muissa lääneissä nämä palvelut näyttäisivät olevan selkeämmin joko liikuntatoimen hoidettavana tai kirjattuna ostopalveluihin.

Ostopalvelut

Kyselyyn vastanneet kunnat ostivat erilaisia liikuntatoimen palvelujen tuottamiseen liittyviä palveluja vuonna 2007 yhteensä 28,9 milj. eurolla. Vuonna 2008 ostopalveluihin käytettiin hieman enemmän

Kuva 9. Liikuntapalvelujen tuottamisesta aiheutuvien palkkamenojen jakaantuminen hallinnonaloittain vuonna 2008.

eli 30,5 milj. euroa. Talousarvioiden mukaan vuonna 2009 kunnat varasivat liikuntatoimen ostopalveluihin 37,1 milj. euroa. Läänialueista eniten liikuntatoimen ostopalveluihin kohdennettiin Etelä-Suomen ja Itä-Suomen lääneissä. Vuonna 2008 Etelä-Suomen läänin kunnat käyttivät ostopalveluihin 8,51 €/asukas ja Itä-Suomen läänin kunnat 7,40 €/asukas. Muissa lääneissä menot olivat alle viisi euroa asukasta kohden. Kuntaryhmien välillä ei ollut suuria eroja liikuntatoimen ostopalveluihin käytetyssä asukaslukuun suhteutetussa euromäärässä.

Eniten kunnat ostivat liikuntapaikkojen kunnossapitoon liittyviä palveluja. Yleisimmin liikuntatoimen ostopalvelut koostuivatkin paikallisille urheiluseuroille liikuntapaikkojen kunnossapidosta maksettavista palkkioista. Myös liikunnanohjauspalvelut ja erilaisiin liikuntatapahtumiin liittyvien järjestelyiden ostaminen kunnan ulkopuoliselta taholta olivat yleisiä. Kunnallisen liikuntatoimen ulkoistaminen kokonaan ei sen sijaan ollut vastausten perusteella kunnissa yleistä: ainoastaan neljä kuntaa mainitsi ostavansa kunnan liikuntatoimen kokonaan kuntahallinnon ulkopuolelta.

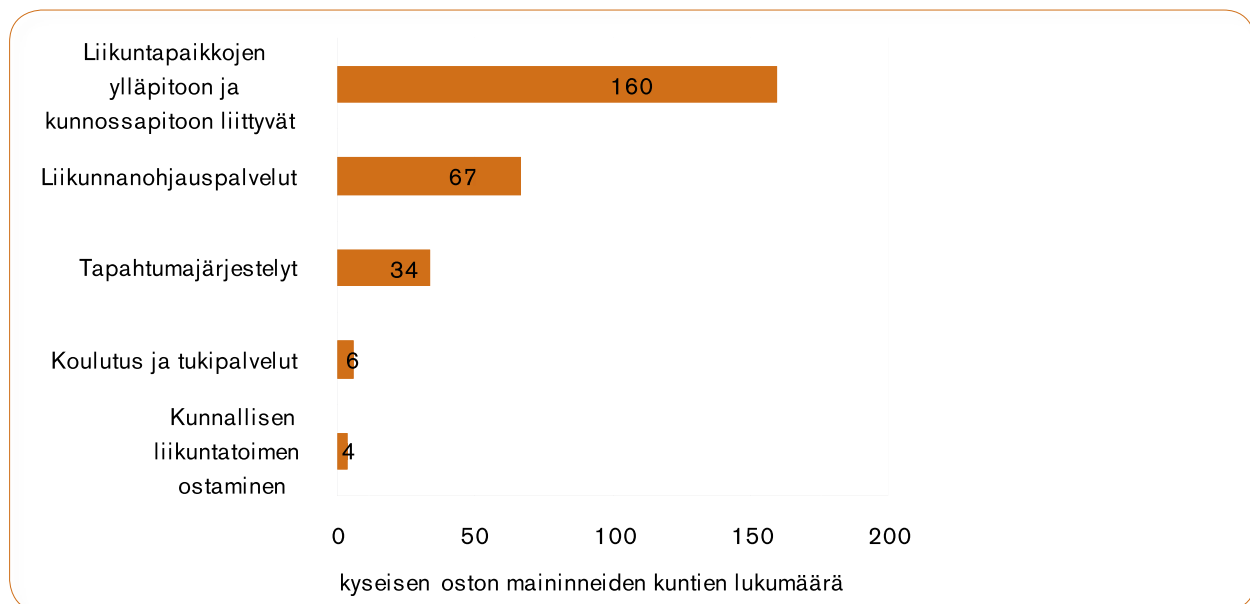
Ostopalveluja tarkasteltaessa on syytä ottaa huomioon tässä selvityksessä käytetyn aineiston asettamat rajoitteet. Ostopalvelujen suuruuteen vaikuttaa suuresti se, mitä menoja kunnat ovat kyselyyn vastatessaan määritelleet ostopalveluiksi. Osa tilaaja-tuottajamallin mukaisesti organisoiduista kunnista on ilmoittanut

ostopalveluissa kunnan sisäiset ostot, esimerkiksi liikuntapaikkojen kunnossapidon ostamisen tekniseltä toimelta. Myös se pidetäänkö esimerkiksi urheiluseuroilta ostettuja palveluja ostopalveluna vai seurojen avustamisena, vaihtelee kunnittain. Ostopalvelut –kululuokka on tämän vuoksi hyvin ongelmallinen ja ei välttämättä anna todellista kuvaa kuntien tilanteesta.

Kuntien myöntämät avustukset liikuntatoimintaan

Kyselyyn vastanneet kunnat myönsivät vuonna 2008 liikuntatoimintaan liittyviä avustuksia yhteensä 34 milj. eurolla, eli 7,34 euroa/asukas. Vuoden 2007 avustusten määrä oli hieman suurempi: 7,46 euroa/asukas. Kuntien vuoden 2009 talousarvioissa avustuksiin oli varattu 7,18 euroa/asukas. Osa kunnista avustaa yhdistyksiä myös esimerkiksi antamalla liikuntatiloja veloituksetta tai alennetulla hinnalla yhdistysten käyttöön. Tässä raportissa avustuksilla tarkoitetaan kuitenkin ainoastaan suoria rahallisia avustuksia. Liikuntatoimintaan liittyvien avustusten myöntäminen on kunnissa hyvin yleistä: ainoastaan 12 kuntaa eli 4 % vastanneista kunnista ei ollut myöntänyt lainkaan avustuksia vuonna 2008.

Vuonna 2008 tila-avustukset muodostivat 52 % kaikista myönnettyistä avustuksista. Tila-avustuksista 53 % kohdistettiin yrityksille ja 47 % yhdistyksille.

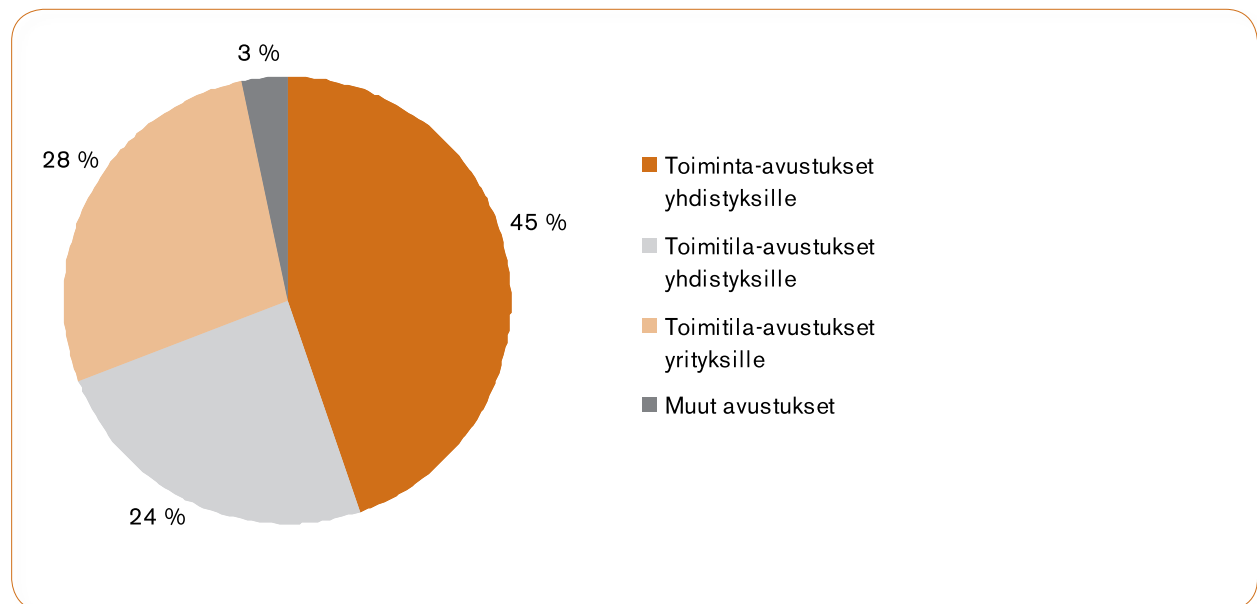
Kuva 10. Yleisimmät ostopalveluna hankitut palvelut.

Yhdistyksille myönnettävät toiminta- ja kohdeavustukset muodostivat 45 % kaikista avustuksista. Kaikista avustuksista 69 % myönnettiin yhdistyksille vuonna 2008. Yhdistyksille myönnettävien avustusten osuus kaikista avustuksista vaihtelee suuresti lääneittäin ja kuntaryhmittäin. Lapin läänissä kaikista avustuksista 95 % myönnettiin yhdistyksille, Länsi-Suomen läänissä 90 %, Oulun läänissä 86 %, Itä-Suomen läänissä 79 % ja Etelä-Suomen läänissä 58 %. Maaseutumaiset kuntien myöntämistä avustuksista 93 % myönnettiin yhdistyksille, taajaan asuttujen kuntien avustuksista 84 % ja kaupunkimaisten kuntien avustuksista 65 %.

Asukasluvun mukaan tarkasteltuna Oulun läänissä kunnat myönsivät vähiten avustuksia liikuntatoimintaa (v.2008: 3,69 €/asukas). Etelä-Suomen läänissä avustuksia myönnettiin selvästi eniten, peräti 10,84 €/asukas. Etelä-Suomen muita läänejä suuremmat avustukset selittää yksistään Helsingin kaupungin suuret toimitila-avustukset yhdistyksille sekä yrityksille. Rovaniemen kaupungin myöntämät toimitila-avus-

tukset puolestaan nostavat koko Lapin läänin luvut korkealle. Etelä-Suomen läänin kuntien vuonna 2008 myöntämistä avustuksista toimitila-avustuksia oli 71 % ja Lapin läänissä 48 %. Muissa lääneissä toimitila-avustusten osuus oli 17 %. Tilojen antaminen yhdistysten käyttöön maksutta tai alennettuun hintoihin on hyvin tavallista kunnissa. Onkin todennäköistä, että ne alueet ja kunnat, joissa toimitila-avustusten osuus on pieni, eivät myönnä yhdistyksille varsinaisia toimitila-avustuksia vaan avustaminen tapahtuu alennettujen hintojen kautta.

Kaupunkimaaiset kunnat myönsivät avustuksia selvästi muita kuntaryhmiä enemmän: 8,52 euroa/asukas vuonna 2008. Ero muodostuu toimitila-avustuksista. Toiminta- ja kohdeavustuksissa ei suuria eroja kuntaryhmien välillä ole; kaupunkimaaisissa kunnissa toiminta- ja kohdeavustuksia yhdistyksille myönnettiin 3,23 euroa/asukas, taajaan asutuissa kunnissa 3,20 euroa/asukas ja maaseutumaissa kunnissa 3,58 euroa/asukas.

Kuva 11. Kuntien liikuntatoimintaan myöntämien avustusten jakaantuminen vuonna 2008.

2 Kuntien liikuntatoimen henkilöstö

Kuntien liikuntatoimea hoitava henkilöstö on tässä selvityksessä jaettu neljään henkilöstöryhmään. Hallintohenkilöstöön kuuluvat esim. liikuntatoimenjohtajat, liikuntasihteerit, muut sihteerit, projektityöntekijät, toimistotyöntekijät sekä muut vastaavat kuntien liikuntatoimen hallintotyöhön osallistuvat henkilöt. Liikunnanohjaushenkilöstöön kuuluvat esim. liikunnanohjaajat, erityisliikunnanohjaajat, vapaa-ajanohjaajat, uimaopettajat, kerho-ohjaajat sekä muut vastaavat liikunnan ohjaamiseen osallistuvat henkilöt. Kolmas henkilöstöryhmä on kuntien liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstö. Liikuntapaikkojen ylläpitoon ja kunnossapitoon käytettävät henkilöstöresurssitiedot on koottu sekä kuntien liikuntatoimen että kuntien teknisen toimen henkilöiden osalta. Muiden kuin edellä mainittujen kuntien liikuntatoimen tuottamiseen osallistuvien henkilöiden työpanos on kirjattu muut-ryhmään. Muut-ryhmässä on esim. asiakaspalvelijoiden, harjoittelijoiden, apulaisten ja kesätyöntekijöiden työpanos.

Kyselyyn vastanneissa kunnissa liikuntatoimen toimialaan liittyvissä tehtävissä oli vuonna 2007 yhteensä 4111,4 henkilötyövuotta. Tuhatta asukasta kohden määrä oli 0,9 henkilötyövuotta. Tarkasteluvuosien välillä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia henkilöstön kokonaismäärissä. Vuonna 2008 kokonaishenkilötyövuosimäärä oli 4167. Tuhatta asukasta kohden henkilötyövuosimäärä oli sama kuin vuonna 2007.

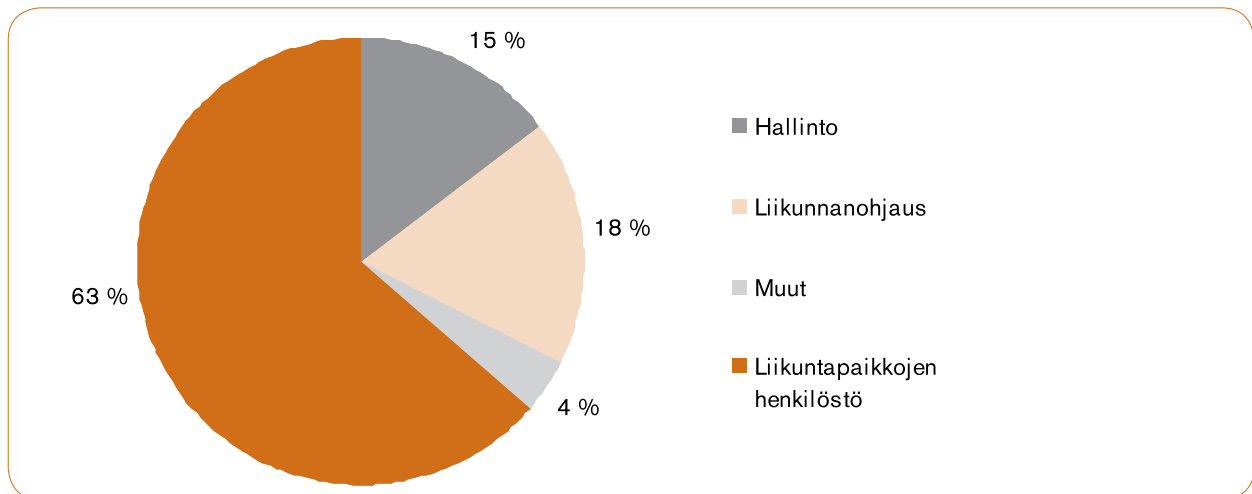
Liikuntatoimen kokonaishenkilöstömäärän osuus kuntien koko henkilöstöstä on samaa suuruusluokkaa kuin liikuntatoimen käyttömenojen osuus kuntien kaikista käyttömenoista.

Läänien välillä kokonaishenkilöstömäärät vaihtelevat jonkin verran. Asukaslukuun suhteutettuna eniten toimialaan liittyvissä tehtävissä oli henkilöstöä Länsi-Suomen ja Oulun lääneissä, hieman yli yksi henkilötyövuosi tuhatta asukasta kohden. Vähiten puolestaan liikuntatoimen kokonaishenkilöstöä oli Lapin läänissä: 0,77 htv/1000 asukasta vuonna 2008.

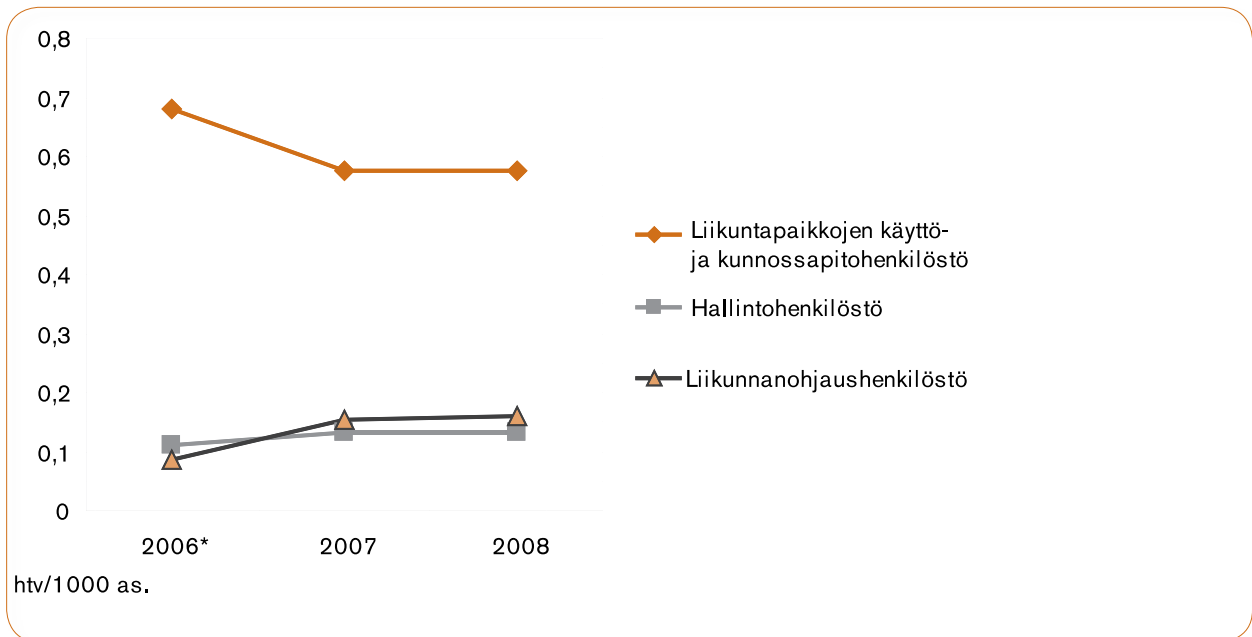
Eniten henkilöstöä asukaslukuun suhteutettuna oli kaupunkimaisissa kunnissa (v. 2007 ja v. 2008: 0,93 htv/1000 as.). Maaseutumaisissa kunnissa henkilöstöresursseja oli 0,86 htv/1000 asukasta vuonna 2007 ja 0,88 htv/1000 as. vuonna 2008. Taajaan asutuissa kunnissa henkilöstöresursseja oli 0,78 htv/1000 asukasta vuonna 2007 ja 0,82 htv/1000 asukasta vuonna 2008.

Kuten kuvasta 13 on nähtävissä, on liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön määrä laskenut selvästi vuodesta 2006 vuoteen 2007. Vastaavasti hallintohenkilöstön ja liikunnanohjaushenkilöstön määrät ovat kasvaneet. Kokonaishenkilöstömäärä vuonna 2006 oli 0,93 htv/1000 asukasta eli kokonaishenkilöstömäärässä ei kuitenkaan ole tapahtunut suurta muutosta vuodesta 2006 vuoteen 2008. Käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön määrässä tapahtunut väheneminen saattaa kertoa siitä, että kunnat ovat

Kuva 12. Kuntien liikuntatoimen henkilöstöryhmien osuudet (%) henkilöstön kokonaismäärästä vuonna 2008

Kuva 13. Liikuntapalvelujen tuottamisesta vastaavan henkilöstön määrät (htv/1000 asukasta) henkilöstöryhmittäin vuosina 2006-2008.

*Vuoden 2006 tiedot on kerätty vuonna 2007. Vastanneet kunnat eivät ole täysin samoja kuin vuosina 2007-2009.

siirtyneet tilaaja-tuottajamalliin ja ostavat kunnossapitopalvelut esimerkiksi kunnan tekniseltä toimelta tai kunnan ulkopuolelta, eivätkä käytetyt henkilötyövuosimäärät ole tiedossa. Henkilöstöryhmien muutoksiin voi vaikuttaa jonkin verran myös se, että vuoden 2007 ja 2008 tiedot on kerätty kyselylomakkeella, jossa henkilöstöryhmien määritelmät on täsmennetty edellisestä, vuoden 2006 tietojen keräämiseen käytetystä kyselylomakkeesta.

2.1 Hallintohenkilöstö

Kuntien liikuntatoimen hallinnollisia tehtäviä oli hoitamassa kyselyyn vastanneissa kunnissa vuonna 2008 yhteensä 610,3 henkilötyövuotta. Hallintohenkilöstön määrä on pysynyt samana vuodesta 2007 vuoteen 2008. Hallintohenkilöstön osuus liikunnan toimialan koko henkilöstöstä oli hieman alle 15 % molempina tarkasteluvuosina.

Läänien välillä ei ole juurikaan eroa hallintohenkilöstön määrässä asukaslukuun suhteutettuna. Vuosina 2007 ja 2008 hallintohenkilöstön määrät vaihtelevat 0,12 htv/1000 as. ja 0,15 htv/1000 asukasta välillä. Hallintohenkilöstöä oli asukaslukuun suhteutettuna selvästi eniten maaseutumaaisissa kunnissa (0,17 htv/1000 as. vuonna 2008). Taajaan asutuissa kunnissa hallintohenkilöstöä oli 0,12 htv/1000 asukasta ja kaupunkimaissa kunnissa 0,13 htv/1000 asukasta. Maaseutumaisten kuntien pienet väestömäärät korostavat asukaslukuun suhteutettaessa hallintohenkilöstön määriä. Maaseutumaaisissa kunnissa oli nimittäin vuonna 2008 keskimäärin ainoastaan 0,69 htv/kunta. Taajaan asutuissa kunnissa oli keskimäärin 1,45 htv/kunta ja kaupunkimaaisissa kunnissa keskimäärin 7,19 htv/kunta. Pienissä kunnissa ei varsinaista hallintohenkilöstöä ole välttämättä lainkaan vaan liikunnanohjaaja tai vapaa-ajanohjaaja hoitaa myös liikuntatoimen hallinnollisia tehtäviä.

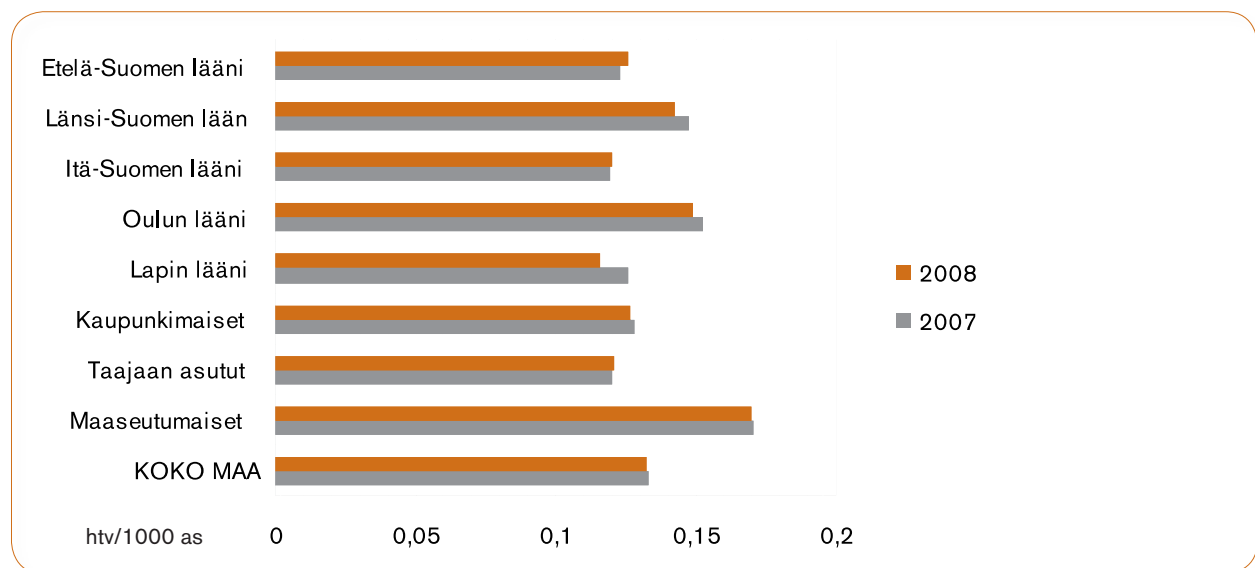
Huomionarvoista on se, että maaseutumaaisista kunnista 23 %:ssa ei ollut lainkaan hallintohenkilöstöä vuonna 2008. Kaupunkimaaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa ei ollut sen sijaan yhtään kuntaa, jossa ei olisi ollut liikunnan hallintohenkilöstöä. On kuitenkin huomioitava, että selvityksen jaottelussa ei ole mahdollista huomioida henkilöiden työtehtävien jakautumista vaan jaottelu perustuu nimikkeisiin. Liikunnanohjaajan tehtäviin voi kuulua myös hallinnollisia töitä ja päinvastoin.

2.2 Liikunnanohjaushenkilöstö

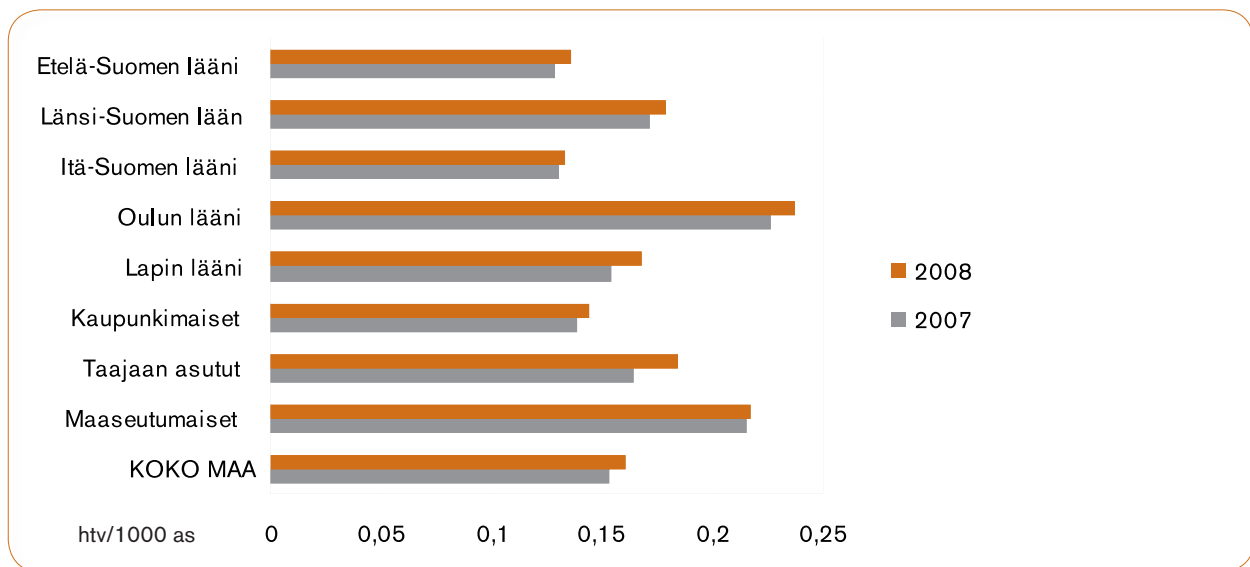
Liikunnanohjaushenkilöstöä oli vuonna 2007 kyselyyn vastanneissa kunnissa yhteensä 703 henkilötyövuotta. Vuonna 2008 määrä oli hieman suurempi: 740,7 htv. Asukaslukuun suhteutettuna kunnissa oli vuonna 2007 liikunnanohjaushenkilöstöä 0,15 htv/1000 asukasta ja 0,16 htv/1000 asukasta vuonna 2008. Liikunnanohjauksen osuus koko liikunnan toimialan henkilöstömäärästä oli 17% vuonna 2007 ja 18% vuonna 2008.

Liikunnanohjaushenkilöstöä oli asukaslukuun suhteutettuna selvästi eniten Oulun läänissä (v. 2007: 0,23 htv/1000 as., v. 2008: 0,24 htv/1000 as.). Vähiten liikunnanohjaukseen oli henkilöstöresursseja Etelä- ja Itä-Suomen lääneissä, noin 0,13 htv/1000 asukasta. Maaseutumaaisissa kunnissa oli eniten asukaslukuun suhteutettuna myös ohjaushenkilöstöä, 0,22 htv/1000 asukasta. Kaupunkimaaisissa kunnissa ohjaushenkilöstöä oli 0,14 htv/1000 asukasta.

Vuonna 2008 liikunnanohjaushenkilöstöä ei ollut lainkaan 45 %:ssa maaseutumaaisista kunnista. Liikunnanohjaushenkilöstöä ja hallintohenkilöstöä on kuitenkin syytä tarkastella yhdessä, koska pienissä kunnissa liikuntatoimen henkilöstön tehtäväkuvat ovat usein laajat. Vuonna 2008 maaseutumaaisista kunnista 11 %:ssa (18 kuntaa) ei ollut lainkaan liikunnanohjaushenkilöstöä eikä liikuntatoimen hallintohenkilöstöä. Osa näistä kunnista on sellaisia, jotka

Kuva 14. Kuntien liikuntatoimen hallintohenkilöstön määrät (htv/1000 asukasta) lääneittäin ja kuntaryhmittäin vuosina 2007 ja 2008

Kuva 15. Kuntien liikuntatoimen liikunnanohjaushenkilöstön määrät (htv/1000 asukasta) lääneittäin ja kuntaryhmittäin vuosina 2007 ja 2008

ostavat liikuntatoimen palvelut kunnan ulkopuoliselta toimijalta ja henkilöstömäärät eivät siten ole tiedossa. Maaseutumaisien kuntien vastausprosentti oli 65 %, joka oli kuntaryhmien alhaisin vastausprosentti. Saattaa olla, että niiden maaseutumaisien kuntien osuus, joissa ei liikuntatoimen hallinto- tai ohjaushenkilöstöä ole lainkaan, on todellisuudessa suurempi kuin 11 %, koska kyselyyn vastaamatta jättäneet kunnat ovat todennäköisesti juuri niitä kuntia, joissa liikuntatoimen hallinto- ja liikunnanohjaushenkilöstöä ei ole. Hallinto- ja liikunnanohjaushenkilöstöä oli kunnissa usein kuitenkin varsin vähän. Kaikista vastanneista kunnista 48 %:ssa hallinto- ja liikunnanohjaushenkilöstön yhteenlaskettu määrä oli alle yksi henkilötyövuosi. Selvästi eniten näin oli maaseutumaisissa kunnissa.

Erityisliikunnanohjaajia oli vuonna 2007 kaikissa kyselyyn vastanneissa kunnissa 99,8 henkilötyövuotta ja vuonna 2008 heitä oli yhteensä 100,3 henkilötyövuotta. Asiakaslukuun suhteutettuna määrä oli 0,02 htv/1000 asukasta molempina tarkasteluvuosina. Kaikista liikunnan toimialan henkilöstöresursseista erityisliikunnanohjaajien osuus oli molempina vuosina 2,4 %. Liikunnanohjaukseen käytetyistä henkilötyövuosista erityisliikunnanohjaajien osuus oli 14,2 % vuonna 2007 ja 13,6 % vuonna 2008.

Itä-Suomen ja Lapin lääneissä erityisliikunnanohjaajia oli lääneistä eniten asukasluvun mukaisesti tarkasteltuna. Itä-Suomen ja Lapin lääneissä oli erityislii-

kunnanohjaajien osuus kokonaishenkilöstön määristä myös suurempi kuin muissa lääneissä. Asukaslukuun suhteutettuna erityisliikunnanohjaajia oli vähiten Etelä-Suomen läänissä. Erityisliikunnanohjaajien osuus kaikista liikunnanohjaajista vaihtelee suuresti läänien välillä. Oulun läänissä erityisliikunnanohjaajia oli kaikista liikunnanohjaajista vain 7,2 % vuonna 2008. Lapin läänissä erityisliikunnanohjaajia oli peräti 21,7 % liikunnanohjaushenkilöstöstä.

Maaseutumaisissa kunnissa erityisliikunnanohjaajia oli vain noin 0,01 htv/1000 asukasta vuonna 2008. Vastaava luku taajaan asutuissa kunnissa oli 0,03 ja kaupunkimaisissa kunnissa 0,02 htv/1000 asukasta. Maaseutumaisissa kunnissa erityisliikunnanohjaajien osuus liikunnanohjausresursseista oli myös huomattavasti pienempi kuin muissa kuntatyypeissä. Vuonna 2008 maaseutumaisissa kunnissa oli erityisliikunnanohjaajien osuus liikunnanohjaajista vain 6,7 %, kun vastaava luku kaupunkimaisissa kunnissa oli 14,9 % ja taajaan asutuissa kunnissa 17,2 %. Kaikista vastanneista kunnista 72 %:ssa, eli 202 kunnassa ei ollut lainkaan erityisliikunnanohjaajia vuonna 2008. Kaupunkimaisista kunnista 24 %:ssa, taajaan asutuista kunnista 60 %:ssa ja maaseutumaisista kunnista peräti 93 %:ssa ei ollut erityisliikunnanohjauksen henkilöstöä. Osa kunnista tosin raportoi ostavansa erityisliikunnanohjauksen palvelut kunnan ulkopuolelta.

2.3 Liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstö

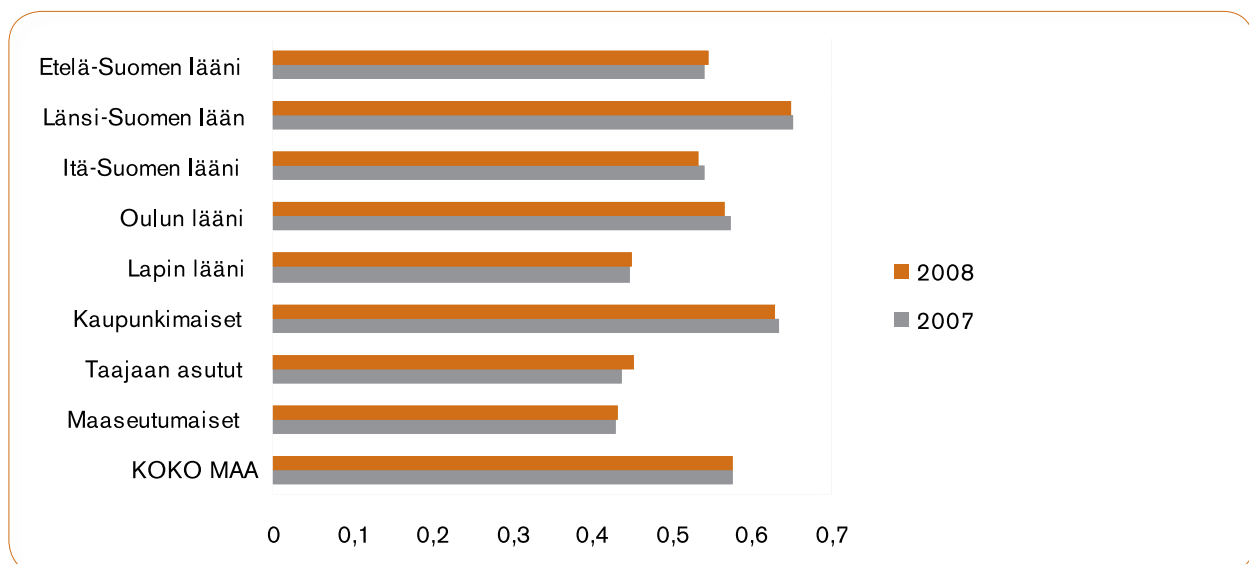
Kuntien liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön kokonaismäärä kyselyyn vastanneissa kunnissa oli 2629 henkilötyövuotta vuonna 2007 ja 2640 henkilötyövuotta vuonna 2008. Asukaslukuun suhteutettuna oli kunnissa liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöä 0,58 htv/1000 asukasta vuosina 2007 ja 2008. Käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön osuus koko liikunnan toimialan henkilöstöstä oli 63 % molempina tarkasteluvuosina.

Lapin läänissä oli vähiten käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöä (v.2007 ja v.2008: 0,45 htv/1000 as.). Länsi-Suomen läänissä käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöä oli eniten (v.2007 ja v.2008: 0,65 htv/1000 as.). Kaupunkimaisissa kunnissa oli liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöä asukaslukuun suhteutettuna enemmän kuin muissa kuntatyypeissä. Kaupunkimaisissa kunnissa käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöä vaativia liikuntapaikkoja (esim. uimahalleja) on enemmän kuin pienemmissä kunnissa.

2.4 Henkilöstön työsuhteet

Koko liikuntatoimen henkilöstöstä vakinaisia oli 79 % molempina tarkasteluvuosina. Määräaikaisia oli 14 %

ja työllisyysvaroin palkattuja 7 %. Läänitasolla ei merkittäviä eroja henkilöstön vakinaisuusasteissa ollut. Sen sijaan kuntaryhmittäin tarkasteltuna eroja löytyy: maaseutumaisissa kunnissa vakinaista henkilöstöä oli 68 %, kun vastaava luku kaupunkimaisissa kunnissa oli 81 % ja taajaan asutuissakin kunnissa 78 %. Kun henkilöstön vakinaisuusasteita tarkastellaan henkilöstöryhmittäin, voidaan huomata, että maaseutumaisten kuntien alhaisempi vakinaisuusprosentti selittyy liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön sekä muut-henkilöstöryhmän työsuhteilla. Käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöstä 70 % oli maaseutumaisissa kunnissa vakinaisia. Kaupunkimaisissa kunnissa vastaava luku oli 85 % ja taajaan asutuissa kunnissa 80 %. Maaseutumaisten kuntien käyttö- ja kunnossapitohenkilöstössä oli myös huomattava määrä työllisyysvaroin palkattuja henkilöitä, peräti 20 %. Kaupunkimaisten kuntien käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöstä ainoastaan 6 % oli työllisyysvaroin palkattuja. Muut-luokassa oli maaseutumaisissa kunnissa vakinaisia ainoastaan 25 %. Työllisyysvaroin palkattuja oli peräti 31 % maaseutumaisten kuntien muut-luokan henkilöstöstä. Esimerkiksi kaupunkimaisissa kunnissa 74 % muut-luokan henkilöstöstä oli vakinaisia ja ainoastaan 2 % työllisyysvaroin palkattuja. Sen sijaan hallintohenkilöstön ja liikunnanohjaushenkilöstön vakinaisuusasteissa ei merkittäviä eroja kuntaryhmien välillä ollut.

Kuva 16. Kuntien liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstön määrät (htv/1000 asukasta) lääneittäin ja kuntaryhmittäin vuosina 2007 ja 2008

3 Liikuntatoimen kehittäminen kunnissa

Osana tehtyä kyselyä pyrittiin kartoittamaan resursien lisäksi myös kuntien liikuntatoimen kehittämistä ja suunnitelmallisuutta. Selvityksen tähän osioon on otettu mukaan vuoden 2009 kuntajaon mukaiset kunnat.

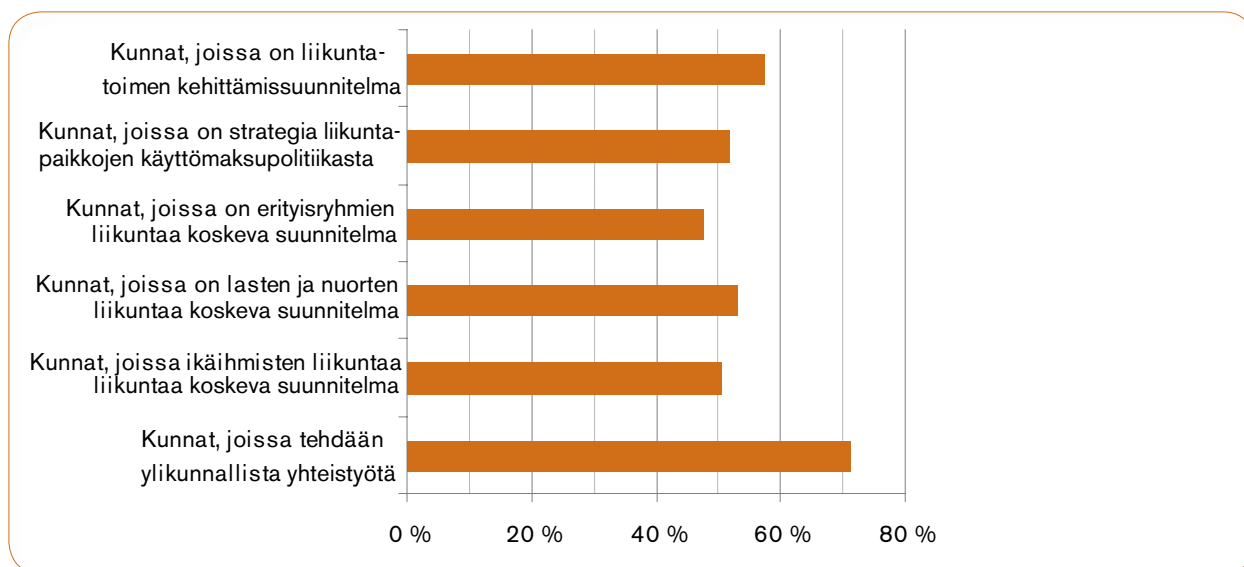
Vastanneista kunnista 57 prosentissa oli hyväksytty liikuntatoimen yleiseen kehittämiseen liittyvä suunnitelma. Läänien kunnista prosentuaalisesti vähiten kehittämissuunnitelmia oli Lapin läänin kunnissa, jossa vain 38 %:ssa kunnista oli hyväksytty liikuntatoimen kehittämissuunnitelma. Kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa liikuntatoimen kehittämissuunnitelmat olivat yleisempiä kuin maaseutumaisissa kunnissa. Puolet maaseutumaisista kunnista oli laatinut liikuntatoimelle yleisen kehittämissuunnitelman.

Liikuntapaikkojen käyttömaksupolitiikkaa koskeva suunnitelma oli hyväksytty hieman yli puolessa, 52 %:ssa kunnista. Läänialueista yleisintä käyttömaksupolitiikan suunnittelu oli Itä-Suomen läänissä ja vähiten se oli käytössä Lapin läänissä. Kaupunkimaisista kunnista 65 % oli hyväksynyt käyttömaksupolitiikkaa koskevan suunnitelman. Maaseutumaisissa kunnissa liikuntapaikkojen käyttömaksujen suunnitelmallisuus oli selvästi vähäisempää.

Erityisryhmien liikuntaa koskevia suunnitelmia oli toiminassa ja hyväksytty 48 %:ssa kunnista. Lasten ja nuorten liikunta koskevia suunnitelmia tai strategioita oli 53 %:ssa kunnista ja ikäihmisten liikuntaa kos-

kevia hyväksyttyjä suunnitelmia puolessa vastanneita kuntia. Maaseutumaissa kunnissa eri ryhmiä koskevien strategioiden laatiminen oli huomattavasti harvinaisempaa kuin kaupunkimaisissa tai taajaan asutuissa kunnissa. Maaseutumaisissa kunnissa on liikuntatoimen hallintohenkilöstöä yleisesti varsin vähän, joten erilaisten liikuntatoimen strategioiden laatimiseen ei pienemmissä kunnissa useinkaan ole resursseja.

Liikuntatoimen yhteistyö yli kuntarajojen oli kunnissa hyvin yleistä: 71 % kunnista oli mukana ylikunnallisessa yhteistyössä. Läänien alueilla yhteistyötä tehtiin eniten Oulun läänissä, jonka alueen kunnista 79 % oli mukana yhteistyössä. Vähiten kuntarajoja ylittävää liikuntatoimen yhteistyötä tehtiin puolestaan Lapin läänin alueella, jossa 52 % kunnista osallistui yhteistyöhön.

Kuva 17. Kuntien liikuntatoimen kehittäminen vuonna 2009. Prosenttiosuus kaikista vastanneista kunnista.

Taulukko 3. Osuus (%) kunnista, joissa on virallisesti hyväksytty mainittuja asioita käsittelevä suunnitelma tai strategia.

	Liikunta-toimen kehittäminen	Liikunta-paikkojen käyttömaksu-politiikka	Erityis-ryhmien liikunta	Lasten ja nuorten liikunta	Ikäihmisten liikunta
Etelä-Suomen lääni	54 %	53 %	45 %	50 %	53 %
Länsi-Suomen lääni	61 %	53 %	54 %	56 %	51 %
Itä-Suomen lääni	54 %	67 %	50 %	56 %	59 %
Oulun lääni	69 %	43 %	47 %	59 %	53 %
Lapin lääni	38 %	30 %	25 %	33 %	24 %
Kaupunkimaiset	69 %	65 %	74 %	70 %	71 %
Taajaan asutut	67 %	56 %	67 %	63 %	62 %
Maaseutumaiset	50 %	45 %	31 %	44 %	39 %
Koko maa	57 %	52 %	48 %	53 %	50 %

4 Kuntaliitosten vaikutus kuntien liikuntatoimen resursseihin

Suomessa astui voimaan vuoden 2009 alusta 32 kuntaliitosta. Tässä luvussa tarkastellaan lyhyesti muutamiin yhteen liitettyjen kuntien liikuntatoimen kokonaiskäyttömenoja ja palkkamenoja ennen ja jälkeen kuntaliitoksen. Kyselyllä saadut vuoden 2009 tiedot ovat talousarvioiden mukaisia, joten lopullisia vuoden 2009 tilinpäätöstietoja ei ole käytettävissä. Tehdyllä kyselyllä saatiin seuraavien kuntaliitoksen läpikäyneiden kuntien talousarviotiedot vuodelta 2009 sekä liitettyjen kuntien vuosien 2007 ja 2008 tiedot:

Liitoskunnat	Uuden tai laajentuvan kunnan nimi
Joensuu, Eno, Pyhäselkä	Joensuu
Jyväskylä, Jyväskylän mlk, Korpilahti	Jyväskylä
Jämsä, Jämsänkoski	Jämsä
Kokkola, Lohtaja, Ullava, Kälviä	Kokkola
Kouvola, Anjalankoski, Kuusankoski,	
Valkeala, Jaala, Elimäki	Kouvola
Oulu, Ylikiminki	Oulu
Pöytyä, Yläne	Pöytyä
Tammisaari, Karjaa, Pohja	Raasepori
Saarijärvi, Pylkönmäki	Saarijärvi
Vammala, Äetsä, Mouhijärvi	Sastamala
Savonlinna, Savonranta	Savonlinna
Seinäjäki, Nurmo, Ylistaro	Seinäjäki

Kolmessa kuntaliitoksessa liikuntatoimen kokonaiskäyttömenot asukasta kohden olivat pienemmät kuntaliitoksen jälkeen kuin ennen kuntaliitosta. Kun kuntaliitoskuntia tarkastellaan yhtenä joukkona, ei kuntaliitoskuntien menojen kehitys poikkeakaan kaikkien kyselyyn vastanneiden kuntien tilanteesta. Vuonna 2008 tarkasteltavien liitoskuntien kokonaiskäyttömenot olivat 91,83 €/asukas ja vuoden 2009 talousarviotietojen mukaan 93,76 €/asukas. Kaikissa vastanneissa kunnissa yhteensä käyttömenot olivat 88,84 €/asukas vuonna 2008 ja 91,08 €/asukas vuonna 2009. Prosentuaalinen muutos liikuntatoimen kokonaiskäyttömenoissa on siis liitoskunnissa samaa suuruusluokkaa kuin koko maan kunnissa yhteensä.

Asukasta kohden lasketut liikuntatoimen palkka- ja henkilöstökustannukset olivat kuntaliitoksen jälkeen pienemmät viidessä kuntaliitoksessa. Palkkakustannusten muutos näyttäisi olevan suurempi kuntaliitoskunnissa kuin muutos koko maassa. Palkka- ja henkilöstökulut olivat tarkasteltavissa kuntaliitoskunnissa ennen kuntaliitosta yhteensä 21,64 €/asukas ja talousarviotietojen mukaan menot olisivat kuntaliitosten jälkeen 16,58 €/asukas. Koko maassa vuoden 2008 palkka- ja henkilöstömenot olivat 24,37 €/asukas ja vuoden 2009 talousarviotietojen mukaan 23,88 €/asukas. Kuntaliitoskunnissa palkka- ja henkilöstömenojen muutos on siten 21 prosenttiyksikköä suurempi kuin kaikissa vastanneissa kunnissa yhteensä. On

kuitenkin muistettava, että kyseessä ovat talousarvioluvut, ja on mahdollista, että uuden tai laajentuneen kunnan talousarviotiedot eivät vastaa toteumaa yhtä hyvin kuin niiden kuntien talousarviotiedot, jotka eivät ole läpikäyneet kuntaliitosta.

Tarkasteluun otettujen kuntaliitosten perusteella vaikuttaisi siltä, että kuntaliitoksilla ei ole ollut merkittävää vaikutusta kuntien liikuntatoimen menoihin. Muutokset tulevat todennäköisesti näkymään vasta pidemmällä aikavälillä, kun kuntien toiminta on uudelleen organisoitu ja uusien tai laajentuneiden kuntien tilinpäätöstiedot ovat saatavilla.

Liite 1. Kyselyyn vastanneet kunnat

Etelä-Suomen lääni		Länsi-Suomen lääni			
Anjalankoski	Lapinjärvi	Akaa	Kokkola	Parainen	Uusikaupunki
Artjärvi	Lappeenranta	Alajärvi	Konnevesi	Pedersöre	Vaasa
Asikkala	Lemi	Alavus	Korpilahti	Perho	Valkeakoski
Askola	Lohja	Evijärvi	Koski Tl	Perniö	Vammala
Elimäki	Luumäki	Hankasalmi	Kristiinankaupunki	Pertteli	Vesilahti
Espoo	Miehikkälä	Huittinen	Kuhmalahti	Pietarsaari	Viitasaari
Hamina	Myrskylä	Hämeenkyrö	Kuhmoinen	Pihtipudas	Virrat
Hanko	Nastola	Ilmajoki	Kuusjoki	Pirkkala	Ylistaro
Hausjärvi	Nurmijärvi	Isojoki	Kylmäkoski	Pomarkku	Yläne
Heinola	Orimattila	Joutsa	Kyyjärvi	Pori	Ylöjärvi
Helsinki	Padasjoki	Juupajoki	Kälviä	Punkalaidun	Äetsä
Hollola	Parikkala	Jyväskylä	Lappajärvi	Pylkönmäki	Ähtäri
Humppila	Pohja	Jyväskylän mlk	Laukaa	Pöytyä	Äänekoski
Hyvinkää	Pornainen	Jämsä	Lempäälä	Ruovesi	
Hämeenkoski	Porvoo	Jämsänkoski	Lieto	Rusko	
Iitti	Pukkila	Kaarina	Lohtaja	Rymättylä	
Imatra	Raasepori	Kangasala	Luhanka	Saarijärvi	
Inkoo	Rautjärvi	Kankaanpää	Luoto	Salo	
Jaala	Riihimäki	Kannonkoski	Länsi-Turunmaa	Sastamala	
Jokioinen	Ruokolahti	Kannus	Masku	Seinäjohti	
Järvenpää	Ruotsinpyhtää	Karjoki	Merikarvia	Siikainen	
Karjaa	Savitaipale	Karstula	Mouhijärvi	Soini	
Karjalohja	Sysmä	Kaskinen	Multia	Somero	
Karkkila	Taipalsaari	Kauhajoki	Mustasaari	Säkylä	
Kauniainen	Tammisaari	Keuruu	Muurame	Särkisalo	
Kerava	Tuusula	Kihniö	Muurla	Tampere	
Kirkkonummi	Valkeala	Kiikala	Naantali	Teuva	
Kotka	Vantaa	Kinnula	Nokia	Turku	
Kouvola	Vihti	Kisko	Nurmo	Ullava	
Kuusankoski	Virolahti	Kivijärvi	Närpiö	Urkala	
Lahti	Ypäjä	Kokemäki	Orivesi	Uurainen	

Itä-Suomen lääni		Oulun lääni		Lapin lääni
Eno	Pyhäselkä	Alavieska	Raahe	Enontekiö
Heinävesi	Rantasalmi	Haapajärvi	Rantsila	Inari
Hirvensalmi	Rautavaara	Haapavesi	Reisjärvi	Kemi
Iisalmi	Ristiina	Hailuoto	Ristijärvi	Kemijärvi
Ilomantsi	Rääkkylä	Haukipudas	Sievi	Keminmaa
Joensuu	Savonlinna	Hyrnsalmi	Siikajoki	Kittilä
Juuka	Savonranta	Ii	Siikalatva	Kolari
Juva	Siilinjärvi	Kajaani	Sotkamo	Muonio
Kaavi	Sulkava	Kalajoki	Suomussalmi	Pelkosenniemi
Karttula	Suonenjoki	Kempele	Taivalkoski	Pello
Keitele	Tervo	Kestilä	Tyrnävä	Posio
Kerimäki	Tohmajärvi	Kiiminki	Utajärvi	Ranua
Kesälahti	Valtimo	Kuhmo	Vaala	Rovaniemi
Kitee	Varkaus	Kuusamo	Vihanti	Salla
Kiuruvesi	Varpaisjärvi	Kärsämäki	Yli-Ii	Savukoski
Kontiolahti	Vesanto	Liminka	Ylikiminki	Simo
Kuopio	Vieremä	Lumijoki	Ylivieska	Sodankylä
Lapinlahti		Merijärvi		Tervola
Leppävirta		Muhos		Tornio
Lieksa		Nivala		Utsjoki
Liperi		Oulainen		Ylitornio
Maaninka		Oulu		
Mikkeli		Oulunsalo		
Mäntyharju		Paltamo		
Nilsia		Piippola		
Nurmes		Pudasjärvi		
Outokumpu		Pulkkila		
Pieksämäki		Puolanka		
Polvijärvi		Pyhäjoki		
Punkaharju		Pyhäjärvi		
Puumala		Pyhäntä		

Liite 2. Tilastotaulukot

Tilastotaulukko 1. Kuntien liikuntatoimen kokonaismenot (käyttömenot ja investointimenot)

	Tilinpäätös 2007		Tilinpäätös 2008		Talousarvio 2009	
	€	€/asukas	€	€/asukas	€	€/asukas
Etelä-Suomen lääni	227 210 394	119,72	233 168 030	119,86	231 813 008	115,59
Länsi-Suomen lääni	145 598 140	102,48	143 907 767	99,85	153 921 807	103,52
Itä-Suomen lääni	45 339 806	86,02	49 601 730	92,85	49 253 935	92,44
Oulun lääni	51 047 608	110,08	53 431 092	114,39	59 182 181	127,70
Lapin lääni	17 405 046	94,39	18 097 951	98,38	18 591 245	101,28
Manner-Suomi	486 600 993	108,28	498 206 570	108,97	512 762 176	109,75
Uusimaa	166 966 597	123,06	174 610 803	127,15	171 585 006	123,35
Varsinais-Suomi	37 345 622	113,90	35 162 109	105,55	38 927 385	107,13
Satakunta	10 304 072	87,01	10 811 483	91,41	11 504 061	96,06
Kanta-Häme	6 882 731	144,68	7 103 525	147,63	5 836 363	120,10
Pirkanmaa	40 945 991	96,90	42 180 302	97,10	42 410 081	96,03
Päijät-Häme	17 148 987	89,52	17 109 246	88,90	16 108 490	83,35
Kymenlaakso	15 377 085	130,64	15 631 951	106,34	15 993 187	90,25
Etelä-Karjala	13 183 290	108,32	12 335 060	101,47	16 941 428	128,37
Etelä-Savo	10 109 522	71,53	15 191 214	107,41	13 309 671	94,67
Pohjois-Savo	19 749 030	87,09	20 263 435	89,39	20 544 425	90,69
Pohjois-Karjala	15 481 254	97,39	14 147 081	85,16	15 399 839	92,94
Keski-Suomi	30 634 278	124,66	28 815 449	116,32	32 020 766	128,86
Etelä-Pohjanmaa	11 925 963	94,89	10 623 371	84,31	10 674 049	83,29
Pohjanmaa	9 245 709	71,64	10 059 679	77,36	11 260 620	86,09
Keski-Pohjanmaa	5 196 503	101,12	6 255 374	121,19	7 124 845	130,36
Pohjois-Pohjanmaa	42 460 794	111,76	42 936 201	111,83	48 147 950	126,44
Kainuu	8 586 814	102,49	10 494 891	126,20	11 034 231	133,50
Lappi	17 405 046	94,39	18 097 951	98,38	18 591 245	101,28
Itä-Uusimaa	7 651 704	122,54	6 377 446	101,46	5 348 534	84,42
Kaupunkimaiset	390 611 572	120,02	390 555 725	118,91	415 994 758	119,27
Taajaan asutut	45 461 223	79,14	57 439 125	95,32	47 350 930	82,14
Maaseutumaiset	50 528 198	75,99	50 211 720	73,32	49 416 488	81,31

Tilastotaulukko 2. Liikuntapaikkojen investointimenot

	Tilinpäätös 2007		Tilinpäätös 2008		Talousarvio 2009	
	€	€/asukas	€	€/asukas	€	€/asukas
Etelä-Suomen lääni	52 364 739	26,74	48 203 736	24,40	37 874 450	18,89
Länsi-Suomen lääni	22 847 452	15,62	19 481 986	13,23	23 079 042	15,23
Itä-Suomen lääni	5 669 083	10,58	9 124 181	17,08	5 868 851	11,01
Oulun lääni	11 340 165	24,39	12 037 814	25,77	17 155 252	37,02
Lapin lääni	2 535 087	13,75	3 191 351	17,35	3 221 850	17,55
Manner-Suomi	94 756 526	20,57	92 039 068	19,86	87 199 445	18,55
Uusimaa	34 872 545	25,70	37 028 130	26,96	23 990 000	17,25
Varsinais-Suomi	5 427 509	16,36	3 290 417	9,88	5 387 350	14,83
Satakunta	635 891	5,37	962 967	8,14	1 312 600	10,96
Kanta-Häme	3 038 308	63,87	3 316 624	68,93	1 470 000	30,25
Pirkanmaa	4 318 436	9,80	5 871 070	13,20	3 798 262	8,40
Päijät-Häme	3 419 777	17,85	3 135 812	16,29	1 524 000	7,89
Kymenlaakso	5 439 504	30,49	1 647 348	9,27	5 140 250	29,01
Etelä-Karjala	2 828 168	23,24	1 629 422	13,40	5 577 200	42,26
Etelä-Savo	1 184 399	8,31	6 412 102	45,34	3 506 500	24,94
Pohjois-Savo	1 289 525	5,69	1 901 669	8,39	1 546 351	6,83
Pohjois-Karjala	3 195 159	19,16	810 410	4,88	816 000	4,92
Keski-Suomi	8 376 192	31,81	5 337 225	20,10	8 054 000	30,22
Etelä-Pohjanmaa	2 689 460	21,40	1 039 056	8,25	866 330	6,76
Pohjanmaa	862 134	6,68	1 692 798	13,02	1 185 500	9,06
Keski-Pohjanmaa	537 830	9,92	1 288 454	23,68	2 475 000	45,28
Pohjois-Pohjanmaa	10 132 217	26,58	9 652 490	25,14	13 728 800	36,05
Kainuu	1 207 947	14,42	2 385 324	28,68	3 426 452	41,46
Lappi	2 535 087	13,75	3 191 351	17,35	3 221 850	17,55
Itä-Uusimaa	2 766 436	44,31	1 446 400	23,01	173 000	2,73
Kaupunkimaiset	75 053 401	22,85	66 898 355	20,18	67 855 650	19,45
Taajaan asutut	8 158 133	12,94	16 022 180	25,40	8 010 180	13,24
Maaseutumaiset	11 544 992	16,70	9 118 533	13,26	11 333 615	18,65

Tilastotaulukko 3. Liikuntatoimen kokonaiskäyttömenot (liikuntatoimen käyttömenot sekä teknisen toimen ja muiden hallintokuntien liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitomenot)

	Tilinpäätös 2007		Tilinpäätös 2008		Talousarvio 2009	
	€	€/asukas	€	€/asukas	€	€/asukas
Etelä-Suomen lääni	174 845 655	92,13	184 964 294	95,08	193 938 558	96,70
Länsi-Suomen lääni	122 750 688	86,40	124 425 781	86,33	130 842 765	88,00
Itä-Suomen lääni	39 670 722	75,27	40 477 549	75,77	43 385 084	81,42
Oulun lääni	39 707 444	85,63	41 393 278	88,62	42 026 929	90,68
Lapin lääni	14 869 959	80,64	14 906 600	81,03	15 369 395	83,73
Manner-Suomi	391 844 467	87,20	406 167 502	88,84	425 562 731	91,08
Uusimaa	132 094 052	97,35	137 582 673	100,18	147 595 006	106,10
Varsinais-Suomi	31 918 113	97,34	31 871 692	95,67	33 540 035	92,30
Satakunta	9 668 182	81,64	9 848 516	83,27	10 191 461	85,10
Kanta-Häme	3 844 422	80,81	3 786 901	78,70	4 366 363	89,85
Pirkanmaa	36 627 555	86,68	36 309 232	83,58	38 611 819	87,43
Päijät-Häme	13 729 209	71,67	13 973 434	72,61	14 584 490	75,46
Kymenlaakso	9 937 581	84,43	13 984 603	95,13	10 852 937	61,24
Etelä-Karjala	10 355 123	85,08	10 705 638	88,07	11 364 228	86,11
Etelä-Savo	8 925 123	63,15	8 779 112	62,07	9 803 171	69,73
Pohjois-Savo	18 459 504	81,40	18 361 766	81,00	18 998 074	83,86
Pohjois-Karjala	12 286 095	77,29	13 336 671	80,28	14 583 839	88,01
Keski-Suomi	22 258 085	90,57	23 478 224	94,77	23 966 766	96,45
Etelä-Pohjanmaa	9 236 504	73,49	9 584 315	76,06	9 807 719	76,53
Pohjanmaa	8 383 576	64,96	8 366 881	64,35	10 075 120	77,03
Keski-Pohjanmaa	4 658 673	90,66	4 966 920	96,22	4 649 845	85,08
Pohjois-Pohjanmaa	32 328 576	85,09	33 283 711	86,69	34 419 150	90,39
Kainuu	7 378 867	88,08	8 109 567	97,52	7 607 779	92,05
Lappi	14 869 959	80,64	14 906 600	81,03	15 369 395	83,73
Itä-Uusimaa	4 885 267	78,24	4 931 046	78,45	5 175 534	81,69
Kaupunkimaiset	315 558 171	96,96	323 657 370	98,54	348 139 108	99,81
Taajaan asutut	37 303 090	64,94	41 416 946	68,73	39 340 750	68,24
Maaseutumaiset	38 983 206	58,63	41 093 187	60,00	38 082 873	62,66

Tilastotaulukko 4. Kuntien liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitomenot

	Tilinpäätös 2007		Tilinpäätös 2008		Talousarvio 2009	
	€	€/asukas	€	€/asukas	€	€/asukas
Etelä-Suomen lääni	111 015 654	56,68	121 112 545	61,29	131 439 549	65,54
Länsi-Suomen lääni	94 628 232	64,68	94 928 973	64,49	97 823 473	64,56
Itä-Suomen lääni	23 996 871	44,77	25 123 227	47,03	27 558 680	51,72
Oulun lääni	29 321 697	63,06	30 992 419	66,35	31 656 312	68,31
Lapin lääni	7 913 626	42,92	7 990 985	43,44	7 981 266	43,48
Manner-Suomi	266 876 079	57,93	280 148 149	60,46	296 459 281	63,07
Uusimaa	78 637 231	57,96	83 559 643	60,85	90 588 839	65,12
Varsinais-Suomi	23 379 844	70,48	22 870 998	68,65	23 889 522	65,74
Satakunta	6 897 495	58,25	6 919 754	58,50	6 871 205	57,37
Kanta-Häme	3 081 245	64,77	3 031 236	63,00	3 614 700	74,38
Pirkanmaa	31 579 835	71,69	31 167 980	70,08	32 854 761	72,68
Päijät-Häme	12 206 193	63,72	12 252 214	63,66	12 952 381	67,02
Kymenlaakso	6 409 801	35,92	11 103 859	62,51	12 332 502	69,59
Etelä-Karjala	8 922 809	73,31	9 379 377	77,16	9 994 383	75,73
Etelä-Savo	5 502 259	38,60	5 438 490	38,45	6 268 702	44,59
Pohjois-Savo	8 943 237	39,44	9 235 405	40,74	9 421 796	41,59
Pohjois-Karjala	9 551 375	57,28	10 449 332	62,90	11 868 182	71,62
Keski-Suomi	18 392 014	69,84	18 917 741	71,26	20 084 776	75,37
Etelä-Pohjanmaa	6 585 655	52,40	7 086 214	56,24	5 978 532	46,65
Pohjanmaa	5 250 651	40,68	5 186 438	39,89	5 329 804	40,75
Keski-Pohjanmaa	2 542 738	46,91	2 779 848	51,09	2 814 873	51,50
Pohjois-Pohjanmaa	24 364 062	63,92	25 452 167	66,29	26 396 842	69,32
Kainuu	4 957 635	59,18	5 540 253	66,62	5 259 470	63,63
Lappi	7 913 626	42,92	7 990 985	43,44	7 981 266	43,48
Itä-Uusimaa	1 758 374	28,16	1 786 216	28,42	1 956 744	30,89
Kaupunkimaiset	222 599 065	67,76	230 971 740	69,67	249 605 956	71,56
Taajaan asutut	22 774 491	36,12	25 829 778	40,95	24 794 394	40,99
Maaseutumaiset	21 502 523	31,10	23 346 631	33,95	22 058 931	36,30

Tilastotaulukko 5. Liikuntapalvelujen tuottamisesta aiheutuneet palkka- ja henkilöstömenot

	Tilinpäätös 2007		Tilinpäätös 2008		Talousarvio 2009	
	€	€/asukas	€	€/asukas	€	€/asukas
Etelä-Suomen lääni	43 962 795	22,45	46 433 860	23,50	48 845 352	24,36
Länsi-Suomen lääni	35 936 682	24,56	37 058 049	25,17	36 174 659	23,87
Itä-Suomen lääni	12 142 894	22,65	12 889 489	24,13	13 281 938	24,93
Oulun lääni	12 366 606	26,60	12 456 522	26,67	9 676 535	20,88
Lapin lääni	4 062 851	22,03	4 095 618	22,26	4 257 375	23,19
Manner-Suomi	108 471 828	23,55	112 933 537	24,37	112 235 859	23,88
Uusimaa	33 247 549	24,50	33 666 762	24,52	35 679 857	25,65
Varsinais-Suomi	8 595 155	25,91	8 777 842	26,35	8 845 888	24,34
Satakunta	3 029 116	25,58	3 001 983	25,38	3 309 154	27,63
Kanta-Häme	388 465	8,17	1 501 092	31,20	1 532 945	31,54
Pirkanmaa	12 945 029	29,39	13 346 284	30,01	13 623 368	30,14
Päijät-Häme	4 796 750	25,04	4 801 649	24,95	4 766 131	24,66
Kymenlaakso	2 795 504	15,67	3 528 185	19,86	4 176 996	23,57
Etelä-Karjala	2 186 992	17,97	2 387 777	19,64	2 140 258	16,22
Etelä-Savo	3 396 376	23,83	3 446 502	24,37	3 511 932	24,98
Pohjois-Savo	5 153 279	22,72	5 756 238	25,39	5 757 387	25,41
Pohjois-Karjala	3 593 239	21,55	3 686 748	22,19	4 012 619	24,22
Keski-Suomi	5 539 729	21,03	5 824 252	21,94	4 866 231	18,26
Etelä-Pohjanmaa	2 587 561	20,59	2 723 284	21,61	2 168 925	16,92
Pohjanmaa	2 848 502	22,07	2 777 673	21,36	3 037 503	23,22
Keski-Pohjanmaa	391 590	7,22	606 731	11,15	323 590	5,92
Pohjois-Pohjanmaa	10 036 964	26,33	9 907 971	25,81	7 258 560	19,06
Kainuu	2 329 642	27,81	2 548 551	30,65	2 417 975	29,25
Lappi	4 062 851	22,03	4 095 618	22,26	4 257 375	23,19
Itä-Uusimaa	547 535	8,77	548 395	8,72	549 165	8,67
Kaupunkimaiset	86 234 655	26,25	89 376 663	26,96	89 617 060	25,69
Taajaan asutut	11 757 841	18,65	12 310 231	19,52	12 414 428	20,52
Maaseutumaiset	10 479 331	15,16	11 246 643	16,36	10 204 371	16,79

Tilastotaulukko 6. Kuntien liikuntatoimen ostopalvelumenot

	Tilinpäätös 2007		Tilinpäätös 2008		Talousarvio 2009	
	€	€/asukas	€	€/asukas	€	€/asukas
Etelä-Suomen lääni	15 714 820	8,02	16 819 583	8,51	22 107 729	11,02
Länsi-Suomen lääni	6 465 169	4,42	6 787 007	4,61	6 947 904	4,59
Itä-Suomen lääni	4 051 352	7,56	3 955 565	7,40	4 883 653	9,17
Oulun lääni	1 876 955	4,04	2 187 741	4,68	2 408 203	5,20
Lapin lääni	766 975	4,16	762 021	4,14	787 570	4,29
Manner-Suomi	28 875 271	6,27	30 511 917	6,59	37 135 059	7,90
Uusimaa	12 206 660	9,00	12 719 406	9,26	17 318 817	12,45
Varsinais-Suomi	2 295 903	6,92	2 304 059	6,92	2 506 843	6,90
Satakunta	677 222	5,72	665 191	5,62	530 350	4,43
Kanta-Häme	17 732	0,37	13 845	0,29	18 600	0,38
Pirkanmaa	642 278	1,46	745 737	1,68	1 086 680	2,40
Päijät-Häme	1 587 885	8,29	2 179 585	11,33	2 439 144	12,62
Kymenlaakso	171 261	0,96	218 046	1,23	664 675	3,75
Etelä-Karjala	493 792	4,06	529 450	4,36	544 272	4,12
Etelä-Savo	1 180 884	8,28	1 111 927	7,86	1 651 513	11,75
Pohjois-Savo	1 732 574	7,64	1 502 276	6,63	1 823 012	8,05
Pohjois-Karjala	1 137 894	6,82	1 341 363	8,07	1 409 128	8,50
Keski-Suomi	562 242	2,13	582 516	2,19	422 395	1,59
Etelä-Pohjanmaa	223 748	1,78	356 214	2,83	388 612	3,03
Pohjanmaa	2 035 004	15,77	2 098 142	16,14	1 982 524	15,16
Keski-Pohjanmaa	28 772	0,53	35 149	0,65	30 500	0,56
Pohjois-Pohjanmaa	1 675 803	4,40	1 948 587	5,08	2 185 703	5,74
Kainuu	201 152	2,40	239 154	2,88	222 500	2,69
Lappi	766 975	4,16	762 021	4,14	787 570	4,29
Itä-Uusimaa	1 237 489	19,82	1 159 251	18,44	1 122 221	17,71
Kaupunkimaiset	21 016 632	6,40	22 105 056	6,67	28 055 054	8,04
Taajaan asutut	4 278 507	6,79	4 833 599	7,66	5 352 147	8,85
Maaseutumaiset	3 580 132	5,18	3 573 262	5,20	3 727 858	6,13

Tilastotaulukko 7. Kuntien myöntämät avustukset liikuntatoimintaan

	Tilinpäätös 2007		Tilinpäätös 2008		Talousarvio 2009	
	€	€/asukas	€	€/asukas	€	€/asukas
Etelä-Suomen lääni	21 554 066	11,02	21 389 104	10,84	22 005 977	10,98
Länsi-Suomen lääni	7 591 175	5,19	7 570 549	5,14	6 639 858	4,39
Itä-Suomen lääni	2 200 156	4,10	2 046 462	3,83	2 131 245	4,00
Oulun lääni	1 768 277	3,80	1 722 677	3,69	1 644 120	3,55
Lapin lääni	1 248 633	6,77	1 245 009	6,77	1 318 433	7,18
Manner-Suomi	34 362 307	7,46	33 973 801	7,34	33 739 633	7,18
Uusimaa	19 484 396	14,36	19 221 745	14,00	19 607 890	14,10
Varsinais-Suomi	2 481 802	7,48	2 613 397	7,84	2 685 837	7,39
Satakunta	668 705	5,65	646 455	5,47	628 425	5,25
Kanta-Häme	159 759	3,36	169 809	3,53	147 170	3,03
Pirkanmaa	2 337 436	5,31	2 198 122	4,94	1 030 390	2,28
Päijät-Häme	445 990	2,33	444 226	2,31	427 340	2,21
Kymenlaakso	541 816	3,04	666 630	3,75	866 125	4,89
Etelä-Karjala	489 098	4,02	436 370	3,59	459 482	3,48
Etelä-Savo	604 585	4,24	611 962	4,33	648 950	4,62
Pohjois-Savo	1 013 881	4,47	962 611	4,25	959 698	4,24
Pohjois-Karjala	581 690	3,49	471 888	2,84	522 597	3,15
Keski-Suomi	712 426	2,71	714 800	2,69	780 010	2,94
Etelä-Pohjanmaa	677 205	5,39	671 051	5,33	753 656	5,88
Pohjanmaa	488 462	3,78	494 572	3,80	549 750	4,20
Keski-Pohjanmaa	225 138	4,15	232 153	4,27	211 790	3,88
Pohjois-Pohjanmaa	1 453 059	3,81	1 435 421	3,74	1 393 920	3,66
Kainuu	315 218	3,76	287 256	3,45	250 200	3,03
Lappi	1 248 633	6,77	1 245 009	6,77	1 318 433	7,18
Itä-Uusimaa	433 006	7,17	450 324	7,40	497 970	8,12
Kaupunkimaiset	28 529 977	8,68	28 239 026	8,52	27 885 726	7,99
Taajaan asutut	2 864 584	4,54	2 976 788	4,72	3 155 235	5,22
Maaseutumaiset	2 967 745	4,31	2 757 987	4,02	2 698 672	4,47

Tilastotaulukko 8. Kuntien liikuntatoimen henkilöstömäärät

	Henkilöstö 2007 (htv/1000 as.)					Henkilöstö 2008 (htv/1000 as.)				
	Hallinto- henkilöstö	Liikunnan- ohjaus	Liikunta- paikat	Muut	Yhteensä	Hallinto- henkilöstö	Liikunnan- ohjaus	Liikunta- paikat	Muut	Yhteensä
Etelä-Suomen lääni	0,12	0,13	0,54	0,02	0,81	0,13	0,14	0,55	0,02	0,82
Länsi-Suomen lääni	0,15	0,17	0,65	0,04	1,01	0,14	0,18	0,65	0,05	1,02
Itä-Suomen lääni	0,12	0,13	0,54	0,02	0,81	0,12	0,13	0,53	0,02	0,81
Oulun lääni	0,15	0,23	0,57	0,10	1,05	0,15	0,24	0,57	0,10	1,05
Lapin lääni	0,13	0,15	0,45	0,03	0,76	0,12	0,17	0,45	0,04	0,77
Manner-Suomi	0,13	0,15	0,58	0,04	0,90	0,13	0,16	0,58	0,04	0,90
Uusimaa	0,12	0,10	0,51	0,01	0,75	0,13	0,11	0,49	0,01	0,74
Varsinais- Suomi	0,14	0,10	0,38	0,03	0,66	0,14	0,11	0,38	0,04	0,67
Satakunta	0,08	0,19	0,67	0,04	0,98	0,08	0,19	0,68	0,04	1,00
Kanta-Häme	0,06	0,16	0,78	0,04	1,04	0,06	0,11	0,77	0,04	0,99
Pirkanmaa	0,14	0,19	0,85	0,03	1,19	0,12	0,19	0,83	0,03	1,16
Päijät-Häme	0,09	0,29	0,46	0,05	0,90	0,09	0,31	0,45	0,06	0,91
Kymenlaakso	0,18	0,08	0,49	0,02	0,77	0,20	0,12	0,72	0,02	1,05
Etelä-Karjala	0,12	0,13	0,92	0,05	1,22	0,12	0,13	0,92	0,05	1,22
Etelä-Savo	0,16	0,11	0,58	0,01	0,87	0,15	0,10	0,56	0,01	0,83
Pohjois-Savo	0,11	0,17	0,49	0,03	0,80	0,11	0,17	0,47	0,04	0,79
Pohjois- Karjala	0,10	0,09	0,57	0,01	0,77	0,11	0,11	0,60	0,00	0,82
Keski-Suomi	0,15	0,16	0,79	0,01	1,11	0,15	0,16	0,80	0,01	1,12
Etelä- Pohjanmaa	0,17	0,23	0,57	0,08	1,05	0,18	0,26	0,58	0,11	1,13
Pohjanmaa	0,23	0,28	0,43	0,03	0,98	0,21	0,29	0,45	0,04	0,99
Keski- Pohjanmaa	0,15	0,12	0,72	0,32	1,31	0,15	0,12	0,71	0,32	1,30
Pohjois- Pohjanmaa	0,16	0,18	0,55	0,11	0,99	0,15	0,19	0,54	0,10	0,99
Kainuu	0,12	0,44	0,70	0,07	1,33	0,13	0,45	0,67	0,07	1,32
Lappi	0,13	0,15	0,45	0,03	0,76	0,12	0,17	0,45	0,04	0,77
Itä-Uusimaa	0,11	0,23	0,73	0,00	1,07	0,11	0,23	0,72	0,00	1,06
Kaupunki- maiset	0,13	0,14	0,63	0,03	0,93	0,13	0,14	0,63	0,03	0,93
Taajaan asutut	0,12	0,16	0,44	0,06	0,78	0,12	0,18	0,45	0,06	0,82
Maaseutu- maiset	0,17	0,22	0,43	0,05	0,86	0,17	0,22	0,43	0,06	0,88

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2010 ilmestyneet

- 1 Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014
- 4 Luonnontieteiden, lukemisen ja matematiikan osaamisen arviointi. PISA 2006 -VIITEKEHYS
- 5 Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen, akateemiset yhteisöt ja muutos; RAKE-yhteishankkeen (2008–2009) loppuraportti
- 6 Perusopetuksen laatukriteerit
- 7 Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen
- 8 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2008
- 9 Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Globaalivastuuprojektin ohjausryhmän loppuraportti
- 10 Kulttuuri - tulevaisuuden voima; Toimikunnan ehdotus selonteoksi kulttuurin tulevaisuudesta
- 12 Kultur – kraft för framtiden; Kommitténs förslag till redogörelse om kulturens framtid

---

* Ei painettu, vain verkossa

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti / Bokförsäljning:

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin yliopisto

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 978-952-485-883-0 (nid.)

ISBN 978-952-485-884-7 PDF)

ISSN 1458-8110 (painettu)

ISSN 1797-9501 (PDF)

